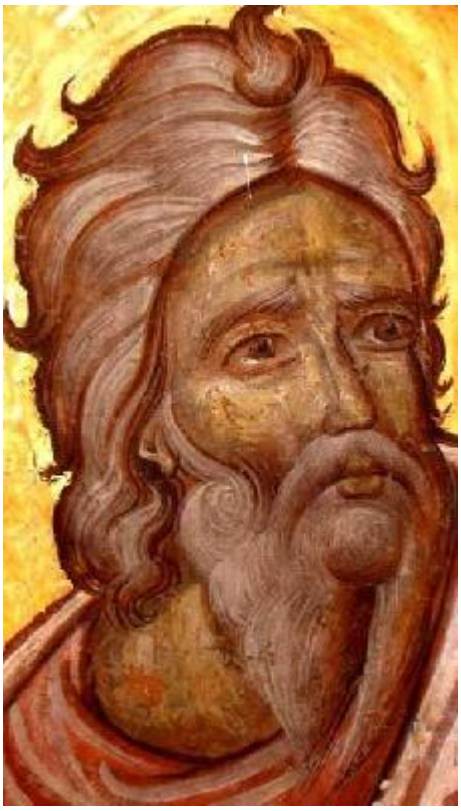
19.11.2012 г. / 08:38:22

Вяра

02.12 по еретическия, †19 ноември по православния календар - Св. прпрок Авдий. Св. преподобни Варлаам и Иоасаф, индийски принц, и неговия баща, цар Авенир. Св. мъченик Варлаам. Св. мъченик Аза и на 150 воини с него

Житие на свети пророк Авдий (IX в. пр. Хр.)

Свети пророк Авдий. Фрагмент от стара стенопис. Сучава, Румъния

Светият пророк Авдий бил родом от селището Витарама, близо до Сихем. Той служил при двора на израилските царе и бил домоуправител на цар Ахав.

От младини бил твърде богобоязлив и когато целият Израил

отстъпил от Бога и започнал да се покланя на скверния Ваал, (**ТОВА, КОЕТО ПРОДЪЛЖАВА ДА ПРАВИ И ДНЕС - б.р.**) той тайно служел на Единия Истински Бог на Отците си. Когато беззаконната Иезавел изтребвала пророците Господни, Авдий взел сто пророка и ги скрил в две пещери по петдесет човека. Там ги хранил с хляб и вода по време на глада в дните на пророк Илия.

Веднъж Ахав повикал свети Авдий и му рекъл:

- Тръгни по земята, по всички водни извори и по всички потоци по земята, дано нейде намерим трева, за да си прехраним конете и мъските и да се не лишим от добитъка.

И те разделили помежду си земята, за да я обходят: Ахав тръгнал отделно по един път, а Авдий тръгнал отделно по друг път. Когато Авдий вървял по пътя, ето насреща му идел свети Илия. Той го познал, паднал ничком и казал:

- Ти ли си, господарю мой, Илия?

Оня му отговорил:

- Аз съм. Иди кажи на господаря си: "Илия е тук".

Той казал:

- Какво съм виновен, че предаваш своя раб в ръцете на Ахава, за да ме убие? Жив Господ, Бог твой! Няма нито един народ и царство, където да не е пращал господаря ми да те търси; и когато му казваха, че те няма, той вземаше клетва от онова царство и народ, че не са могли да те намерят. А ти сега казваш: иди кажи на господаря си: Илия е тук. Когато аз си ида от тебе, Дух Господен ще те отнесе, не зная къде; и ако отида да обадя на Ахава и той не те намери, ще ме убие; а рабът ти е богобоязлив от младини. Нима не е казано на моя господар какво аз направих, когато Иезавел избиваше

Господните пророци, как скривах в пещери сто Господни пророци, по петдесет души, и ги хранех с хляб и вода? А ти сега казваш: иди кажи на твоя господар: Илия е тук; той ще ме убие.

Тогава свети Илия казал:

- Жив Господ Саваот, пред Когото стоя! Днес ще му се явя!

Свети Авдий отишъл да посрещне Ахава и да му обади за Илия. И когато Ахав срещнал Илия, Божият пророк го изобличил в неговото заблуждение, а сетне извършил велико чудо: свалил огън от небето върху жертвата и водата, както е написано в Трета книга Царства (3Цар.18:4-8).

Като гледал това, свети Авдий се радвал заради всемогъщата сила на своя Бог, сърцето му пламтяло от любов към Него, горял от ревност за Него и още по-усърдно Му служел, изпълнявайки заповедите Му.

По-късно, когато Ахав умрял и син му Охозия наследил вместо него Израилското царство, Авдий бил на военна служба. Според свидетелството на свети Доротей и блажени Иероним той бил един от тримата петдесетници, които Охозия изпратил при пророк Илия. Двамина от тях изгорил огън, паднал от небето по думата на пророка, а третият, който бил именно Авдий, бил помилван. Той пристъпил със смирение към свети пророк Илия и го умолявал, казвайки:

- Човече Божий! Да не бъде презряна душата ми и душата на твоите раби - тия петдесетмина - пред твоите очи.

Затова Илия го пощадил, станал и отишъл с него при царя. Оттогава Авдий оставил царската служба, тръгнал след свети пророк Илия и се сподобил да получи дух на пророчество, понеже запазил и хранил Господните пророци и сам последвал пророка (4Цар.1:13-15). След смъртта си бил погребан при

своите предци.

Житие на преподобните Варлаам и Иоасаф, индийски принц, и неговия баща, цар Авенир (IV в.)

Светите Преподобни Варлаам Отшелник и Иоасаф, индийски принц. Фрагменти от стара българска и стара сръбска стенопис. Велико Търново и Косово

На Изток се намира страна, наречена Индия, твърде обширна и населена с много народи, превъзхождаща с плодовете си и с всякакви богатства останалите страни. Границите се простират до персийските предели. Някога жителите на тази страна били просветени от свети апостол Тома, но не се освободили напълно от идолското служение. Мнозина от тях, утвърдили се в езичеството, не приели

спасителното учение и си останали в бесовската прелест. С течение на времето тяхното нечестие се разраснало и като тръни започнало да задушава доброто семе на Христовата вяра. Езичниците в Индия станали много повече на брой отколкото верните християни.

На царския престол в тази страна се възкачил цар на име Авенир. Той бил могъщ и славен със своето богатство, но беден духом понеже бил езичник и служел на бесовете, а не на истинския Бог. Покланял се на бездушни идоли и преследвал жестоко Христовата Църква, особено църковните учители, презвитери и монаси. Случило се така, че някои от неговите придворни повярвали в Христа и се убедили в суетата на този свят, оставили всичко и станали монаси. Царят узнал това и изпаднал в голяма ярост. Той хванал и предал на смърт голям брой монаси и заповядал из цялата страна християните да бъдат принуждавани да се покланят на идолите. Изпратил по всички подвластни нему предели указ до князете и началниците на областите чрез всевъзможни мъчения и убийства да бъдат унищожавани всички, които вярват в Христа и не желаят да се поклонят на идолите. Поради това мнозина от вярващите се поколебали - някои от тях не понесли мъченията и отпаднали от вярата. Други обаче сами се предавали на мъчителите, твърде много пострадали за своя Господ и положили за Него душите си. Болшинството обаче скривали своята вяра, предвид опасността, но тайно служели на Господа, съблюдавайки Неговите свети заповеди. Някои от тях, най-вече монаси, побягнали в пустинята и се укривали из планинските дебри.

По това време на царя се родил син. Нарекли го Иоасаф. Младенецът бил чудно красив и тая необикновена красота като че била признак за неговата голяма душевна красота, която щял да притежава. Царят събрал множество влъхви и гадатели по звездите и ги запитал каква съдба очаква

младенеца, когато порасне. Те, след дълги наблюдения, заявили, че той ще бъде по-висок от всички царе преди него. Един от гадателите, най-мъдрият, не според разположението на звездите, но както някога Валаам - по Божествено откровение, казал на царя:

- Младенецът не ще навърши пълнолетие в твоето царство, а в друго - по-добро и несравнимо по-голямо; мисля също, че той ще приеме гонената от теб християнска вяра и се надявам, че това мое пророчество ще се изпълни.

Царят, като чул, че синът му ще бъде християнин, бил силно опечален и дълго размишлявал какво да стори, за да не се сбъдне това пророчество. Той издигнал прекрасни палати с множество светли зали, където трябвало да расте и да бъде възпитаван Иоасаф. А когато синът му поотраснал и започнал да разбира, назначил за него възпитатели и слуги, млади и с прекрасна външност и заповядал да пазят строго никой външен човек да не влиза при принца, който не бивало да вижда никого другиго, освен тях. Царят наредил да не се говори на младия човек нищо за неволите на тоя свят: смърт, старост, болести и други скърби, знанието за които би могло да наруши неговото щастие, а да го занимават само с прекрасни и възвишени неща, та умът му да бъде винаги зает с наслаждения и забави и да не размишлява за бъдещето. Заповядал също никой да не смее да произнесе нито една дума за Христос, та Иоасаф никога дори да не чуе името Христово. Царят желаел на всяка цена да скрие от сина си това име, понеже се боял да не би да се изпълни предсказанието на звездоброеца. Ако се случело някой от служителите да заболее, трябвало да го отдалечат от принца и вместо него да назначат друг някой, млад и красив, та очите на принца да не видят нищо, което би могло да го опечали.

Царят разбрал, че в земята му все още има оцелели

неколцина монаси, макар да смятал, че ги е изтребил напълно. Обзет от гняв, той начаса пратил вестоносци по всички краища на страната и по градовете със заповед до три дни цялото царство да не остане нито един монах. Онези от тях, които бъдат открити след указания срок, щели да бъдат предадени на смърт чрез изгаряне или посичане с меч: понеже те, казал царят, учат хората да почитат Разпнатия като Бог.

И тъй царският син живеел безгрижно, без да излиза от построения за него палат, достигнал юношеска възраст, изучил цялата индийска и египетска мъдрост и бил необикновено разумен и схватлив и украсен с всякакви добродетели. Той се замислял над причината, поради която баща му го пази затворен от външния свят, и запитал за това един от своите възпитатели. Понеже знаел, че юношата е съвършен по разум и много добър, възпитателят му разказал за предсказанието на звездобройците при неговото раждане и как баща му повдигнал гонение срещу християните, особено монасите, мнозина от които убил, а останалите прогонил от своята земя, понеже се боял, рекъл възпитателят, да не би някак да станеш християнин. Царският син замълчал, но в себе си размишлявал над всичко казано от възпитателя.

Царят често посещавал сина си, понеже много го обичал. Веднъж Иоасаф му рекъл:

- Татко, бих желал да узная от теб нещо, поради което постоянно скърбя и тъгувам.

Обзет от тревога, бащата отговорил:

- Кажи, мило дете, каква печал те е завладяла? И аз веднага ще се постарая да я променя в радост.

Тогава Иоасаф запитал:

- Коя е причината да стоя затворен тук и защо ти ме криеш зад стени и порти, лишил си ме от свободата да изляза навън и си ме направил невидим за всички.

Бащата отвърнал:

- Не бих искал, дете мое, да видиш нещо такова, което би могло да предизвика скръб в твоето сърце и да те лиши от радостта на живота. Аз желая целият твой живот да премине в непрекъснато щастие, във всякакви радости и веселие.

- Знай, татко - отвърнало момчето, - че този затвор ми доставя не радост и веселие, а такава скръб и печал, че дори храната и питието ми се струват не сладки, а горчиви: аз искам да видя всичко, каквото има зад тия врати. Затова, ако не искаш да загина от скръб, позволи ми да излизам, където поискам, и да наслаждавам душата си като гледам всичко, което не съм виждал досега.

Царят се натъжил, като чул молбата му, но решил, че ако забрани на сина си да излиза, ще го подложи на още по-голяма скръб, затова отговорил:

- Нека бъде според твоето желание, дете мое.

Веднага заповядал да доведат породисти коне и да приготвят всичко, както подобава на царска чест, и повече не забранявал на сина си да излиза където пожелае. При това наредил на спътниците на принца да не допуснат той да срещне нищо несправедливо или печално, но да му показват само доброто и красивото, което весели очите и сърцето. Навсякъде по пътя му заповядал певци да устройват хорове, а пред него да шества разнообразна музика и да бъдат представяни различни зрелища, та всичко това да услажда душата на принца.

И тъй царският син започнал често да излиза от двореца, съпровождан от почести и устройвани в негова чест

тържества. Един ден обаче, поради небрежност на слугите, той видял двама души, единият от които страдал от проказа, а другият бил сляп. Той попитал свитата си:

- Кои са тези и защо страдат така?

Съпровождащите го вече не били в състояние да скрият човешката немощ и казали:

- Това са човешките страдания, които обикновено постигат хората поради тленната природа и немощното устройство на нашата плът.

Юношата запитал:

- С всички хора ли става това?

Отговорили му:

- Не с всички, но само с онези, чието здраве е разстроено от злоупотребяване със земните блага.

Тогава юношата попитал:

- Ако това не става непременно с всички хора, то знаят ли онези, които ще бъдат сполетени от беди, или бедствията пристигат внезапно и неочаквано?

Царедворците отговорили:

- Кой човек би могъл да знае бъдещето?

Принцът престанал да разпитва, но в сърцето си скърбял заради необичайното явление, което видял, и лицето му се по-мрачило. Не след много дни, той отново бил на път, когато срещнал грохнал старец с лице, покрито с бръчки, трепереща членове, сгърбен, целия побелял, беззъб и едва говорещ. Виждайки го, юношата изпаднал в ужас, заповядал да го доведат и запитал слугите си:

- Кой е този и защо е такъв?

Те отговорили:

- Той вече е на много години и понеже силите му постепенно са намалявали и членовете му са отслабвали, той е изпаднал в тази немощ, която виждаш.

Юношата попитал:

- Какво ще стане с него по-нататък, когато той преживее още повече години?

Слугите отвърнали:

- Нищо друго, освен че смъртта ще го вземе.

Юношата запитал:

- На всички хора ли им предстои това, или се случва само с някои?

Те отговорили:

- Ако смъртта не постигне човека в младостта му, то невъзможно е след много години той да не изпадне в също такава немощ.

Юношата запитал:

- На каква възраст се случва това с хората и ако смъртта предстои на всички, без изключение, няма ли някакво средство да бъде избегната и да не изпадаме в такава беда?

Отговорили му:

- На осемдесет или на сто години хората изпадат в такава немощ, а след това умират, и иначе не може да бъде, понеже смъртта е естествен дълг на човека и настъпването ѝ е неизбежно.

Виждайки и чувайки всичко това, разумният юноша въздъхнал от все сърце и рекъл:

- Ако това е така, то този живот е горчив и изпълнен с голяма скръб. Та кой би могъл да бъде безгрижен, намирайки се винаги в очакване на смъртта, чието пришествие е не само неизбежно, но, както вие казахте, и неочаквано?

Той се завърнал в двореца и изпаднал в дълбока печал, непрестанно размишлявал за смъртта и си казвал:

- Ако всички умират, то и аз ще умра и дори не зная кога... А когато умра, кой ще си спомни за мен? Ще измине много време и всичко ще потъне в забвение... Дали няма някакъв друг живот след смъртта и някакъв друг свят?

Той бил твърде смутен от тези мисли. Обаче не казал нищо на баща си, а само дълго разпитвал споменатия свой наставник дали не познава някого, който би могъл да му разкаже за всичко и да успокои ума му, изнемогващ в размишления? Наставникът отговорил:

- Аз вече ти разказах как постъпи твоят баща с тия мъдри пустинници, които винаги размишляват за такива неща - едни от тях изби, а други в гнева си прогони и днес не зная никой от тях да е останал в нашите предели.

При тази новина младият принц бил обзет от толкова силна скръб, че заболял душевно и непрекъсната печал помрачила живота му; цялата сладост и красота на този свят били в неговите очи мерзост и нечистота. И Бог, Който иска всички да се спасят и да дойдат в светлината на истината, поради Своята милост и човеколюбие наставил момчето в истинския път по следния начин.

По онова време живеел премъдър и съвършен в добродетелите монах на име Варлаам, със сан на свещеник, и

пребивавал в Сенаридската пустиня. Наставляван от Божествено откровение, той узнал за състоянието на царския син. Монахът излязъл от пустинята, променил дрехите си и като приел вид на търговец, се качил на кораб и отплавал към Индийското царство. Пристигнал в града, където се намирал дворецът на царския син. Там прекарал много дни и събрал подробни сведения за принца и неговите приближени. Узнал, че споменатият наставник е най-близък с царския син, старецът се явил пред него и му казал:

- Знай, господарю мой, че аз съм търговец и идвам от далечна страна. Притежавам драгоценен камък, подобен на който никъде и никога не е намиран. Досега не съм го показвал на никого, а сега ти разказвам за него, понеже виждам, че ти си човек разумен и съобразителен. И тъй, въведи ме при царския син и аз ще му дам този камък, чиято цена никой не би могъл да изчисли, защото той превъзхожда всички добри и драгоценни неща: той дава на слепите зрение, на глухите слух, на немите реч, на болните здраве, изгонва бесове от хората, дава разум на безумните и на онзи, който го придобие, дава всички желани от него блага.

Наставникът му рекъл:

- На вид си старец, а говориш празни думи и се хвалиш безмерно. Колко драгоценни камъни и бисери съм виждал аз и колко съм притежавал, но никога не съм виждал, нито съм чувал камък да има такава сила, както ти казваш. Впрочем покажи ми го и ако думите ти се окажат верни, начаса ще те въведа при царския син и ти ще се удостоиш с почести от него и ще получиш подобаващо възнаграждение.

Варлаам отвърнал:

- Справедливо е да кажеш, че никъде не си виждал, нито си чувал за такъв камък, но повярвай ми, той е у мене: аз не бих

се хвалил, нито бих лъгал в стариите си, а говоря истина. Понеже ти поиска да го погледнеш, послушай какво ще ти кажа: моят драгоценен камък с неговите действия и чудеса притежава още и свойството да не може да го гледа оня човек, който няма здрави очи и чисто и съвършено непорочно тяло. Ако някой, който се е осквернил, случайно погледне този камък, ще загуби и зрението, и ума си. Аз, понеже зная лекарското изкуство, виждам, че очите ти са болни и затова се боя да ти покажа моя камък, да не би да стана виновен, ако ослепееш. За царския син съм чувал, че той води непорочен живот и има здрави и ясни очи, затова искам да му покажа своето съкровище. Ти не бъди небрежен и не лишавай своя господар от такава важна покупка.

Наставникът отговорил:

- Ако е тъй, не ми показвай камъка, понеже аз съм се осквернил с множество нечисти дела и, както казваш, имам нездрав вид. Вярвам на думите ти и няма да пропусна да кажа на своя господар.

И наставникът се отправил към двореца, влязъл при царския син и му разказал всичко. Принцът изслушал думите на своя възпитател и усетил в сърцето си някаква радост и духовно веселие и веднага наредил да доведат търговеца.

Варлаам влязъл при царския син, поклонил му се и го приветствал с мъдра и приятна реч. Царският син му позволил да седне. Когато наставникът излязъл, Иоасаф казал на стареца:

- Покажи ми камъка, за който си разказал на моя наставник такива необикновени неща.

Варлаам се обърнал към него със следните думи:

- Всичко, казано ти за мен, принце, е самата истина, понеже

не подобава да говоря пред твое величество нещо невярно. Но преди да съм узнал твоите мисли, не бих могъл да разкрия пред теб великата тайна, понеже моят Владика е казал: “Излезе сеяч да сее; и когато сееше, едни зърна паднаха край пътя; и долетяха птици и ги изкълваха. Други паднаха на каменисто място, дето нямаше много пръст; и скоро поникнаха, понеже пръстта не беше дълбока. А когато изгря слънце, бидоха попарени и, понеже нямаха корен, изсъхнаха. Други паднаха в тръни, и израснаха тръните и ги заглушиха. Други паднаха на добра земя и започнаха да дават плод: едно сто, друго шейсет, а друго трийсет”.

И тъй, ако намеря в сърцето ти добра и плодородна земя, ще се постарая да посея у тебе божественото семе и да ти открия великото тайнство. Ако ли пък тази земя се окаже камениста и изпълнена с тръни или покрай пътя, тъпкана от минувачите, то по-добре ще е съвсем да не се хвърля в нея спасителното семе и да не се дава то на разхищение от птиците и зверовете, да се хвърля бисерът пред тях е строго забранено. Но аз се надявам да намеря у тебе най-добра земя, за да можеш ти да приемеш словесните семена, и да видиш безценния камък, и да се просветиш от зората на светлината, и да принесеш стократен плод; понеже заради тебе аз положих много труд и изминах далечен път, за да ти покажа онова, което не си виждал, и да те науча на нещо, което никога не си чувал.

Иоасаф отговорил:

- Аз, честни старче, съм обзет от неудържимо желание да чуя нови и добри слова и в сърцето ми гори огън, който ме кара да търся познание за някои важни и необходими неща, обаче до днешния ден не съм намерил човек, който би могъл да ми разясни онова, за което разсъждавам, и да ми посочи истинския път. Да бях открил такъв човек, то чутите от него думи не бих дал на птиците и зверовете, не бих се оказал

каменен или изпълнен с тръни, както ти каза, но с благодарност бих ги приел и бих ги съхранил в своето сърце. И ти, ако знаеш нещо, не го скривай от мен, а ми разкажи, понеже, щом научих, че си пристигнал от далечна земя, душата ми се възрадва и аз се обнадеждих чрез теб да получа желаното. Затова и те допуснах незабавно при себе си и с радост те приех като някого от моите приятели или моите връстници.

Тогава Варлаам, изпълнен с благодатта на Светия Дух, му разказал за Единия Бог, Който всичко е сътворил и за всичко, което е станало след сътворението на света: за грехопадението на Адам и изгонването от рая; за праотците и пророците; после - за въплъщението на Сина Божий, за Неговите доброволни страдания и за Възкресението; за Света Троица, за кръщението и за всички тайнства на светата вяра. Понеже Варлаам бил премъдър и добре знаел Свещеното Писание, изкусно разяснявал ученията си чрез притчи и подобия, украсявал речта си с прекрасни разкази и изречения и смекчил, като восък, сърцето на царския син, който го слушал с все по-голямо внимание и наслаждение. В края на краищата царският син разбрал, че този безценен камък е Христос Господ, понеже светлина възсияла в душата му и просветила духовните му очи така, че той повярвал без всякакви съмнения на всичко, което му открил Варлаам. И като станал от своя престол, той пристъпил към премъдрия старец, прегърнал го, обзет от радост, и казал:

- О, най-достоен между хората! Именно това е, както си мисля, този безценен камък, който ти имаш тайно и не показваш на всеки желаещ, но само на достойните, чиито душевни чувства са здрави; защото, щом думите ти достигнаха слуха ми, в сърцето ми огря сладостна светлина и начаса изчезна тежкият покров на печал, тъй дълго лежал на моята душа. И тъй, кажи ми, правилно ли разсъждавам за това, а ако

знаеш нещо още по-добро, довери ми го.

И Варлаам продължил словото си, говорил му за мирна и неправедна смърт, за всеобщото възкресение, за вечния живот, за въздаянието на праведните и мъките на грешниците, и с думите си го довел до голямо умиление и сърдечно съкрушение, принцът избухнал в сълзи и дълго плакал. Освен това Варлаам му разказал за суетата и непостоянството на тоя свят и за отричането от него, за монашеския и пустинен живот.

Като драгоценни камъни в съкровищница слагал Иоасаф всички думи на Варлаам в своето сърце, тъй се насладил на беседата с него и го обикнал, че поискал да бъде винаги с него и да слуша неговото учение. Разпитвал го за пустинния живот, за храната им, за облеклото им:

- Кажи ми, с какво се храните в пустинята, откъде вземате облекло?

Варлаам отговорил:

- За храна ни служат дървесните плодове и тревите, растящи в пустинята. Ако някой от вярващите донесе малко хляб, приемаме го, като изпратен от Божествения промисъл. Дрехата ни е власеница от овча или козя кожа, твърде вехта и цяла в кръпки, еднаква зиме и лете. А тая дреха, с която съм покрит, съм взел от един верен мирянин, за да не узнаят, че съм монах; ако бях дошъл тук в своята дреха, нямаше да ме допуснат до тебе.

Иоасаф помолил стареца да му покаже обичайните монашески одежди и тогава Варлаам свалил горната си дреха и страшно зрелище се представило пред Иоасаф: тялото на стареца било изсъхнало и почерняло от действието на слънцето, кожата се държала само върху костите, от чреслата

до колената той бил препасан с раздрано и бодливо власено рубище и със също такава мантия на раменете си. Иоасаф се удивил на този тежък подвиг и изумен от великото търпение на стареца, въздъхнал, заплакал и умолявал стареца да го вземе със себе си за да води също такъв пустиннически живот.

Варлаам казал:

- Не желай това сега, за да не се стовари върху братята гневът на твоя баща заради тебе, но приеми кръщение и остани тук, а аз ще си тръгна сам. Когато Господ пожелае, и ти ще дойдеш при мен, понеже аз вярвам, че и в тоя век, и в бъдещия ние с теб ще живеем заедно.

Иоасаф със сълзи рекъл:

- Ако такава е волята на Господа Бога, то извърши над мен свето кръщение и вземи от мен повече злато, за да отнесеш на твоите братя в пустинята за храна и облекло.

- Богатите дават на бедните, а не обратно - отговорил Варлаам, - как искаш ти, който сам си беден, да дадеш на нас, които сме богати? И най-последният от нашето братство е несравнено по-богат от тебе. Надявам се, че и ти по Божия милост в най-скоро време ще се обогатиш с това истинско богатство, но когато забогатееш по този начин, ще станеш скъперник и необщителен.

Иоасаф не разбрал какво му казал той и Варлаам обяснил смисъла на своите думи, че онези, които оставят всичко земно заради Христа, придобиват небесни блага, а дори най-малкият небесен дар е по-ценен от всички богатства на този свят. При това той добавил:

- Златото често бива причина за греха и затова ние не държим злато у себе си, а ти искаш да отнеса на братята си змията, която те вече са потъпкали с крака.

После той посъветвал Иоасаф да се готви за свето кръщение, заповядал му продължителен пост и молитва, а сам той се отдалечил и в уединено място се молел на Бога за него. На другия ден той отново дошъл при него и дълго го поучавал в истинската вяра. Тъй в течение на много дни старецът посещавал царския син и разкривал пред него учението на пророците и апостолите и преданията на светите отци. В деня, в който имал намерение да кръсти Иоасаф, Варлаам казал следното поучение:

- Ето че ти искаш да приемеш Христовия печат, да се осветиш със светлината на Божието лице и да бъдеш син Божий и храм на Светия и Животворящия Дух: вярвай в Отца и Сина и Светия Дух, в Светата и Животворяща Троица в три ипостаси и в едно Божество прославяна, разделна в Ипостасите и ипостасните свойства, но една по същество. И тъй, вярвай в Единия Бог Отец, Който е нероден, и в Единия наш Господ Иисус Христос, Светлина от Светлина, Бог Истински от Бога Истински, Който е роден преди всички векове; понеже от Всеблагия Отец се роди Всеблаг Син, от нероденатa Светлина възсия Светлина Присносъщна, от Истинския Живот произлезе Животворящ Източник, от самата Сила на Отца се яви Силата на Сина, Който е сияние на славата и Ипостасното Слово, исконно съществуващ у Бога, и Сам бидейки Бог, безначален и вечно съществуващ, чрез Когото е получило битие всичко видимо и невидимо. И вярвай в Един Дух Свети, Който от Отца изхожда, Бог съвършен и животворящ, Който има също такава воля, всемогъщ, неизменен, пребъдващ в своята Ипостас. И тъй, покланяй се на Отца и Сина и Светия Дух, в три Ипостаси, с различни свойства, но в едно Божество. Общото у тях е Божеството и една е Тяхната природа, едно същество, една слава, едно царство, една сила, една власт. Общото у Сина и Светия Дух е това, че са от Отца; свойството на Отца е - нероденост, на Сина

- роденост, и на Духа - че изхожда от Отца. Така вярвай; но не се опитвай да постигнеш начина на роденост или изхождане, понеже е непостижим, а приемай с чисто сърце без всякакво изследване, че Отец, Син и Дух Свети във всичко са едно, освен в нероденост, роденост и изхождане; и че Единородният Син и Слово Божие и Бог заради нашето спасение слезе на земята по благоволението на Отца и при съдействието на Светия Дух без семе се заченал в утробата на Светата Дева и Богородица Мария и нетленно се родил от Нея и бил съвършен човек, понеже Той е съвършен Бог и съвършен човек, от две естества, т. е. от Божествено и човешко - естества разумни, свободни и действащи и във всичко притежаващи съвършенство, според свойсвото на всяко естество, съдържащи воля, слово и власт, - по Божество и човечество в едно същество, - и всичко това приемай, без да го изследваш с ума си, и не се опитвай да узнаеш начина, по който е станало това: как Божият Син се е смалил, и как човек е произлязъл от девическа утроба без семе и непорочно, или по какъв начин се е осъществило съединението на Божествената с човешката природа. Всичко това сме научени да пазим с вяра, тъй както ни е предадено в Божествените Писания, но да разберем и изразим самата същност, не можем. Вярвай в Божия Син, Който поради Своето милосърдие стана човек и прие всички свойства на човешкото естество освен греха: защото Той е чувствал глад и жажда, спал, уморявал се и скърбял според човешкото си естество и за нашите беззакония бил предаден на смърт, в същото това време Божественото естество у Него си оставало безстрастно и неизменно. Нищо, отнасящо се към страданието, не отнасяме към Неговото безсмъртно Божествено естество, но изповядваме, че Той пострадал и бил погребан чрез възприетото от Него човешко естество, а чрез Божествената Си сила възкръсна от мъртвите в нетление и възлезе на небесата, и пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви и да въздаде всекиму според делата му със

справедлива отплата: понеже мъртвите ще възкръснат и ще станат от гробовете, и ония, които са спазили Христовите заповеди и са запазили вярата си, ще наследят вечен живот, а които са осквернили себе си с грехове и отклонилите се от истинската вяра ще бъдат предадени на вечна мъка. И не вярвай, че има някаква изначална същност или царство на злото, нито си въобразявай, че то е безначално или самостоятелно, или е получило началото си от Бога: да се мисли тъй е безразсъдно. Всъщност злото прониква в нас по наша собствена вина и поради действието на дявола чрез нашето невнимание към самите себе си. Тъй като ние притежаваме свободна воля, можем по собствено желание да избираме или доброто, или злото. Изповядвай едно кръщение от вода и Дух за опрощаване на греховете. Приемай причастието с Пречистите Христови Тайни, като вярваш, че това е наистина Тялото и Кръвта на Христос, нашия Бог, които Той дава на вярващите за опрощаване на греховете, защото в нощта, в която беше предаден, Той ясно завеща на светите Свои ученици и апостоли и на всички бъдещи Свои последователи, като каза: “вземете, яжте: това е Моето тяло, за вас преломявано”… И като взе чашата и благодари, даде им и рече: “пийте от нея всички; защото това е Моята кръв на новия завет, която за мнозина се пролива за опрощаване на грехове … това правете… за Мой спомен”. Това е самото Слово Божие, Което действа и всичко твори чрез Своята сила, действа и претворява чрез свещените слова и чрез слизането на Светия Дух предложените хляб и вино в Негово Тяло и Кръв и ги дава за освещаване и просвещение на пристъпващите с вяра. Покланяй се също с вяра и целувай честното изображение на приелия заради нас човешко естество Бог Слово, с мисълта, че в това изображение виждаш Самия Творец, понеже: “честта, оказвана на изображението - казва свети Василий Велики, - преминава върху първообраза”. А първообразът - това е онзи, чието лице се изобразява и който е

причина за изображението. И тъй, като гледаме нарисуваното на иконата, с духовните си очи ние възхождаме към този, когото иконата изобразява, и като се покланяме благоговейно на образа на този, който прие нашата плът, не боготворим самия нарисуван образ, но образа на въплътилия се Бог, Който се смири заради нас и прие образа на раб, без всякакво съмнение, и с любов целуваме. По същия начин целувай и образите на Неговата Пречиста Майка и на всички светии. Покланяй се с вяра и на изображението на Честния и Животворящ Кръст и го целувай заради Разпнатия на него в плът за спасението на човешкия род Христос Бог и Спасител на света, Който ни дари образа на кръста като знамение за победата над дявола, който се бои и трепери пред силата на кръста. Ето как трябва да вярваш и с тая вяра ти приемаш светото кръщение: запази тази вяра без всякакви изменения и еретически допълнения до последния си дъх... Да възненавидиш всички учения, противни на тази непорочна вяра, и ги считай враждебни на Бога, тъй като по думите на апостола: “Но ако дори ние, или Ангел от небето ви благовестеше нещо по-друго от това, що ние ви благовестихме, анатема да бъде”. - И действително няма друго Евангелие, няма друга вяра, освен проповядваната от апостолите и утвърдена от Богоносните Отци на различни събори и пазена от Съборната Църква.

Като казал това и научил царския син Иоасаф на Символа на вярата, изложен на Никейския събор, Варлаам го кръстил в името на Отца и Сина и Светия Дух в езеро, което се намирало в царския парк. По такъв начин на Иоасаф слязла благодатта на Светия Дух. После Варлаам влязъл в спалнята на Иоасаф, извършил там богослужение и го приобщил с Пречистите и Животворящи Тайни и двамата пребивавали в духовна радост и възнасяли Богу хвала. След това Варлаам научил царския син как подобава да живее след кръщението, като му преподал

учение за добродетелта и си отишъл.

През това време слугите и наставниците на Иоасаф недоумявали поради какво са честите посещения на стареца. И ето, че най-старият от тях на име Зардан, когото царят бил поставил надзирател на двореца на царския син заради неговата вярност и преданост, веднъж запитал Иоасаф:

- Ти добре знаеш, господарю, как почитам твоя баща и колко съм му верен - затова той ме постави да служа на тебе. Сега като виждам колко често идва и беседва с тебе този странен човек, боя се да не би той да е от християнската вяра, против която враждува твоят баща, и да не би заради него да бъда осъден на смърт. Затова или кажи за него на царя, или съвсем престани да беседваш с него, или ме отпрати от себе си, за да не съм отговорен.

Царският син отвърнал:

- Ето какво ще направим първо, Зардан: ти ще седнеш тайно зад завесата и ще послушаш беседата му с мен. После ще ти кажа какво да направиш.

И когато веднъж Варлаам се явил в двореца, Иоасаф скрил предварително Зардан зад завесата, казал на стареца:

- Припомни ми накратко твоето учение, за да се затвърди още по-добре в моето сърце.

Варлаам започнал да говори и му разказал за Бога, за благочестието, бъдещите блага и вечните мъки и накрая, след дългата беседа, станал, изрекъл молитва и отишъл в жилището си. Тогава царският син извикал Зардан и го запитал, изпитвайки го:

- Чу ли за какво беседваше с мене този лъжлив старец: той се домогва да ме прелъсти със своето учение, да ме лиши от

всички мои радости и наслаждения и да ме отведе при чужд Бог.

Зардан отговорил:

- Не изкушавай, господарю, своя раб: добре зная как дълбоко в твоето сърце са проникнали думите на този човек и всички ние знаем, че проповедта му е истина. Но откакто твоят баща повдигна люто гонение срещу християните, вярата им е обречена да загине, и ако все пак тя ти е по сърце и ти можеш да понесеш свързаните с нея страдания и трудове, то нека се изпълни твоето благо желание. Но аз какво да правя? Аз дори нямам сили да гледам такива страдания и такъв изпълнен със скърби живот! От страх пред царя сърцето ми замира, не зная как бих му казал, че съм допуснал онзи човек да идва при тебе.

Царският син казал на Зардан:

- Аз не намерих по-добра награда за теб за твоята голяма преданост и вярна служба при мен от тая да се постарая да ти открия неизречените блага - познанието за твоя Създател и вярата в Него. Надявах се, щом чуеш правото учение, да го приемеш и последваш заедно с мене. Но виждам, че съм се измамил в надеждата си, понеже сърцето ти е загрубяло и ти не искаш да познаеш истината. Изпълни поне едно мое желание: засега не казвай нищо на баща ми, тъй като с това нищо не ще постигнеш, а само ще му причиниш мъка и печал.

На другия ден Варлаам дошъл при царския син и му съобщил намерението си да се завърне в пустинята. Иоасаф нямал сили да понесе раздялата, скърбял душевно и горчиво плакал. Старецът дълго беседвал с него, утвърждавал го във вярата и добродетелта и го убеждавал да не плаче заради него. Освен това предрекъл на царския син, че скоро те двамата ще се съберат заедно и повече няма да се разделят. Тогава Иоасаф,

който не желаел да огорчава стареца и освен това се боял да не би някак Зардан да донесе на царя за идването на стареца, със сълзи казал на Варлаам:

- Щом така си пожелал, мой духовни отче и добри ми учителю - аз да остана тук в тоя суетен свят, а ти сам да се отправиш към мястото на твоя духовен подвиг, не смея повече да те задържам. И тъй, върви, пазен от Бога, с мир и винаги споменавай моето нищожество, окаянство и смирение в светите си молитви, дано и аз след време да получа възможност да дойда при тебе и вече постоянно да виждам честното ти лице. Но окажи ми милост, остави ми твоята износена и вехта мантия като спомен за твоя монашески живот и учение и за да ме пази от всяко сатанинско действие.

Старецът му дал своята мантия, която Иоасаф ценял повече от царска багреница. После Варлаам застанал на молитва и с умиление се молил за Иоасаф, поверявайки новопросветения юноша на Божия промисъл и защита. Когато завършил молитвата си, той се обърнал към царския син, целунал го и рекъл:

- Чедо на Небесния Отец, да бъде мир на тебе и вечно спасение.

След това излязъл от двореца, радвайки се и благодарейки на Бога, Който насочвал благодатно пътя му.

След заминаването на Варлаам блаженият Иоасаф се предал на постоянна молитва и подвижнически живот. Гледайки това, Зардан бил твърде огорчен, и като се преторил на болен, се укрил в дома си. Царят узнал за болестта на верния слуга и изпратил своя изкусен лекар да го лекува. Лекарят внимателно изследвал болния и известил на царя, че не намира у Зардан никаква друга причина за болестта му, освен някаква печал, която го измъчва. Тогава царят си помислил,

че синът му се е разгневил за нещо на Зардан, вследствие на което той се е поболял от мъка и пожелал сам да навести болния и да узнае от него каква е причината за болестта му. Зардан обаче сам побързал да отиде при царя, паднал по очи пред него и се признал виновен за всяко наказание заради това, че небрежно охранявал царския син. И той разказал на царя всичко, което се случило с Иоасаф.

- Един лукав човек - казал той, - измамник и влъхва, на име Варлаам, дойде от пустинята и беседва с твоя син за християнската вяра и сега синът ти е вече християнин.

Като чул това, царят изтръпнал от ужас, а после изпаднал в неописуема ярост. Веднага извикал най-главния измежду своите велможи на име Арахия, мъдър съветник и изкусен звездоброец, и му разказал какво се е случило.

Арахия го утешил, казвайки:

- Не тъгувай, царю, ние твърде лесно можем да отклоним твоя син от християнската вяра, ако заловим Варлаам. Ако пък не го открием, аз зная друг старец - вече от нашата вяра, - на име Нахор, който живее в пустинята и е звездоброец, от когото аз самият съм се учил и той на външен вид твърде много прилича на Варлаам, а аз добре зная как изглежда Варлаам, понеже съм го виждал. И тъй, ще повикаме този Нахор от пустинята и ще му заповядаме да се престори на Варлаам и ще водим с него спор за вярата. Той ще си даде вид, че е победен, и ще обяви християнската вяра за лъжлива, а синът ти, като види това, ще се отврати от християнството и ще се завърне към боговете на отците ни.

Царят намерил съвета за добър и се утешил малко в скръбта си, обзет от напразни надежди. Веднага пратил Арахия заедно с множество воини да търси преподобния Варлаам. Арахия изминал дълъг път и накрая стигнал до Сенаридската пустиня.

Тук дълго се скитал без всякакъв път и през едва проходими дебри накрая открил при подножието на една планина неколцина пустинници и ги хванал. Този, който бил старши между тях, носел кожена торба, пълна с костите на някои по-рано починали свети отци - за да им напомня постоянно за смъртта. Арахия запитал пустинниците:

- Къде е онзи измамник, който съблазни царския син?

- Няма го при нас - отговорил най-старият - и няма да дойде, понеже той бяга от нас, гонен от силата Христова, и живее сред вас.

- Познаваш ли го? - попитал Арахия.

- Зная - отговорил пустинникът - измамника дявол; той именно живее сред вас и вие му служите.

- Но аз те питам за Варлаам.

- Ако ме питаш за Варлаам - отвърнал пустинникът, - би трябвало да кажеш: “Къде е този, който отклони царския син от съблазън?”. Той е наш брат и дели с нас подвига на монашеското постничество, но ето вече много дни изминаха откакто не сме го виждали.

- Къде живее?

- Знаем килията му в пустинята, но няма да ти открия къде се намира тя.

Разярен, Арахия ги заплашил със смърт, но те се радвали, чувайки за смъртта. Той им нанесъл множество рани и ги подложил на люти мъки, искайки да му покажат къде живее преподобният Варлаам, но те мълчали. После Арахия отново се впуснал старателно да го търси навсякъде и като не го намерил, се върнал при царя без резултат, водейки след себе си само споменатите пустинници, на брой седемдесет. Царят

по всякакъв начин ги принуждавал да кажат къде е старецът и да се отрекат от Христа, но те не само че не го послушали, но го укорявали за неговото безбожие, заради което царят заповядал да им отрежат езиците, да им извадят очите и да отсекат ръцете и краката им. Така загинали доблестните страдалци.

След тяхната смърт Арахия по царска заповед отишъл нощем при влъхвата Нахор, който живеел в пустинята заедно с бесовете и се занимавал с магьосничество, разказал му подробно за всичко и го уговорил да се престори на Варлаам. После се върнал при царя, а на другия ден въоръжил отряд воини и пуснал слух, че отново тръгва да търси Варлаам, и се отправил към пустинята. Нахор се показал на отряда в една гора. Воините го забелязали, хукнали след него, хванали го и го довели при Арахия, който все едно, че не го познавал, го запитал кой е той? Нахор се представил за Варлаам. Всички много се зарадвали и го повели вързан при царя. В това време навсякъде се разнесла вестта, че Варлаам е хванат и Иоасаф силно скърбял и горчиво плакал. Но Бог, всеобщият Утешител, в откровение обявил на Иоасаф, че е хванат не Варлаам, а вместо него влъхвата Нахор.

Царят първо отишъл в двореца на сина си и ту с добри и кротки, ту с гневни и сурови думи го убеждавал да остави християнската вяра и да се върне към боговете на отците си, но с нищо не могъл да го отклони от любовта към Христа. На всички думи на своя баща Иоасаф отговарял с голяма мъдрост, доказвал нищожеството на езическите богове и прославял Единия Истински Бог, Създателя на всичко, и заявил, че е готов да понесе за своя Бог мъчения и смърт. Но естествената любов на бащата към сина не позволявала на царя да го измъчва, а освен това собствената му съвест го изобличавала, когато слушал истината, възвестявана от царския син. Накрая той казал:

- Би следвало ти, дете мое, във всичко да се подчиняваш на бащината воля. Но ти си груб и непокорен и упорито ми се противиш, въобразявайки си, че си по-мъдър от всички: затова нека оставим напразните спорове и да дадем място на справедливостта. Ето, аз ще свикам най-многолюдно събрание и ще призова всички мъдреци от цялото ни царство, а също тъй ще поканя и християните, при което ще заповядам на глашатаите си навсякъде високо да обявяват: никой християнин да не се бои, но всички да дойдат на събранието, на което при общ съд ще разгледаме коя вяра е по-добра. В моите ръце е и съблазнилият те Варлаам, в окови - не се успокоих, докато не го хванах. Ще го изведа пред събранието и нека той заедно със своите християни застане против нашите мъдреци и да се състезава с тях за вярата. И ако вие, християните, със своя Варлаам победите нашите мъдреци, ще получите всичко, което пожелаете; ако ли бъдете победени, ще трябва във всичко да се подчинявате на моята заповед.

- Да бъде волята Господня - отвърнал блаженият Иоасаф, - и нека всичко бъде както ти желаеш; а Истинският Бог да помогне на нас да не се отклоним от правия път!

Тогава царят изпратил глашатаи, които високо възвестили царската воля по всички градове и селища, заповядал на всички служители на идолите и на християните да се съберат на едно място, за да решат въпроса за истинската вяра чрез спор между християните начело с Варлаам и езическите жреци и влъхви. При това царят свикал всички живеещи в страната му най-мъдри жреци, чародеи, персийски и халдейски влъхви, които трябвало да оборят християните. И ето, че при царя се събрало голямо множество идолопоклонници, мъдри в злобата и хитри в лъжата учители, които, "наричайки себе си мъдри... обезумяха". От страна на християните, много от които били избити от езичниците, а други се криели в отдалечени планини и пещери, се събрали

малцина и между тях се намерил само един на име Варахия, който бил сведущ в Божественото Писание: той единствен излязъл на помощ на мнимия Варлаам, без да знае, че той всъщност не е Варлаам, а влъхвата Нахор.

Царят седнал на висок престол, заповядал на сина си да седне до него, но принцът, от уважение към баща си, не седнал до него, а на пода при престола. Пред лицето на царя застанали всички езически мъдреци, доведен бил и Нахор, мнимият Варлаам.

- Ето - казал царят, обръщайки се към своите мъдреци, - предстои ви немалък подвиг и ви очаква едно от двете: или вие ще победите в спора Варлаам и неговите съмишленици християни и ще се удостоите с всякакви почести, или пък ще бъдете победени и ще понесете позор, безчестие и жестока смърт, понеже ще погубя всички ви без съжаление и ще дам телата ви за храна на птиците и зверовете, а децата ви ще продам във вечно робство, ако не посрамите християните.

Когато царят произнесъл това, Иоасаф възкликнал:

- Ти праведно отсъди днес, царю! И бих казал нещо подобно на своя учител.

И като се обърнал към Нахор, казал:

- Варлаам! В каква слава и сред какви утехи ти ме срещна за пръв път! Но със своите дълги беседи ти ме застави да отстъпя от боговете и законите на моите предци, да служа на незнаен Бог и да разгневя моя баща и благодетел. Затова сега си представи, че стоиш на везни: ако излезеш победител в предстоящото състезание и докажеш, че учението ти е истинско, ще се прославиш като проповедник на истината и аз ще остана верен на твоето учение, ще служа на Христа до последно издихание. Ако ли бъдеш победен и станеш виновен,

да бъда посрамен, аз сам ще отмъстя за своята обида: ще стъпя на гърдите ти, със собствените си ръце ще изтръгна сърцето и езика ти и ще ги хвърля заедно с тялото ти да ги изядат кучетата, та всички останали, като видят твоя пример, да се научат да не смеят да съблазняват царските деца.

От тези думи Нахор потръпнал от ужас, понеже разбрал, че се е хванал в собствената си мрежа и че пада в ямата, която сам изкопал. От страх пред неизбежната смърт, която го чакала, ако разгневи царския син, който имал пълната възможност да го изтезава, ако поиска, Нахор решил да държи страната на Иоасаф и да защитава християнската вяра. И когато започнал спорът между жреците и християните, Нахор говорил подобно на известния в древността Валаам, който бил изпратен от цар Валак да прокълне Израиля, а вместо това го благословил с много благословии. Точно по същия начин и Нахор, започвайки състезанието, продължил от сутринта до вечерта да говори като че по внушение от Светия Дух: тъй понякога Божията благодат може да действа и в нечисти съдове заради светата си слава. Нахор така мъдро изобличил суетността и лъжовността на езическите богове и така необоримо доказал, че единствено християнството е истинска вяра, че никой не могъл да му възрази и една дума. За този спор на Нахор с идолските жреци пространно и прекрасно е написал свети Иоан Дамаскин в своята повест за светите Варлаам и Иоасаф.

И така, всички езически мъдреци, и жреци, и философи стояли унило пред Нахор и мълчали като неми, потънали в земята от срам, без да могат нещо да му възразят. Царският син се радвал в душата си и прославял Господа, Който както някога Савел, така сега и Нахор, направил от гонителя - учител и проповедник на истината. Царят и Арахия били изумени и изненадани от неочакваната измяна на Нахор и били страшно разгневени срещу него. Царят искал да накаже

Нахор заедно с християните, но не можел да наруши царската си дума, която дал, като поканил християните свободно и без страх да се явят на състезанието за вярата, обещавайки им като цар да не им причинява никакво зло. Затова заповядал на събранието да се разотиде и казал, че на сутринта състезанието ще продължи.

Тогава царският син предложил на баща си:

- Царю! Отначало съдът, съгласно твоята повеля, беше поставен правилно, моля те върши правда докрай и вземи едно решение: или заповядай на моя учител да прекара тази нощ при мен, за да размислим заедно с него какво ще следва да се говори утре, а и ти ще постъпиш също така с твоите съмишленици, или пък остави ги на мен, а сам вземи при себе си моя учител, понеже, ако и двете споречи страни прекарат времето до състезанието при тебе, моят учител неизбежно ще бъде в угнетение и страх, а твоите мъдреци - в радост и покой, а в такъв случай по мое мнение делото не може да се проведе правилно и ще излезе само насилие на силния над слабия и нарушаване на даденото от теб обещание пред християните.

Победен от мъдрите думи на сина си, царят му оставил Нахор и отвел със себе си всички останали жреци и все още се надявал Нахор да изпълни своето обещание и да върне Иоасаф към езичеството. Царският син взел със себе си Нахор и се отправил към двореца си, радвайки се в Бога, Спасителя свой.

- Нима си мислиш - рекъл той на Нахор, когато пристигнали в двореца, - че не зная, че ти не си Варлаам, а Нахор? Впрочем ти постъпи добре, като доказа истинността на християнската вяра и изобличи нищожеството на идолите: и тъй, повярвай в този Бог, за чието име ти тъй доблестно застана?

Потресен от думите на Иоасаф, Нахор се разкаял за всичките си предишни пороци и искрено желаейки да се

обърне към Истинския Бог, умолявал Иоасаф да му позволи тайно да избяга в пустинята, за да се присъедини към криещите се там пустинници и да приеме свето кръщение. Иоасаф, като го наставил във вярата, го пуснал с мир. Той побягнал в пустинята, намерил там един свещеник, живеещ свят живот, приел от него свето кръщение и продължил живота си в покаяние.

На сутринта царят узнал какво се случило с Нахор и се отчаял в надеждите, които възлагал на него. Като видял мъдреците си окончателно победени и в безизходно положение, бил силно разгневен и ги предал на позорно поругание, а някои и на строго телесно наказание, заповядал да намажат лицата им със сажди и ги прогонил от двореца. От този момент той вече не почитал жреците и не принасял жертви на идолите, а ги хулел. Но като не се покланял на идолите и в същото време не приемайки християнската вяра, той бил в крайно объркване и разстройство на мислите. А в това време мнозина от езичниците идвали при Иоасаф и зарадвани от спасителната беседа с него, се обръщали към Христа. Като виждали своето безчестие и поругание и отклонението на царя от техните богове, побързали да пратят свои хора при един известен влъхва на име Тевда, който живеел в пустинята, и общувал с бесовете, и като му известили всичко, което се случило, настойчиво го молели за помощ. Тевда, съпровождан от голямо пълчище бесове, смело се отправил към царя, който лично го познавал и обичал, и с прелъстителни думи отново го склонил към езичеството и устроил заедно с него голямо празненство в чест на идолите. Като искал да обърне отново към идолопоклонството и блажения Иоасаф, влъхвата лукаво посъветвал царя да отстрани от Иоасаф всички верни слуги, а вместо тях да постави благообразни жени и прекрасни девици.

- Аз пък - рекъл той - ще пратя един от бесовете да разпали у

него сладострастен огън и щом царският син изпадне в грях на блудство, от този момент, царю, всичко ще бъде по твоему.

Царят послушал лукавия съвет, събрал множество красиви девойки и млади жени и като ги украсил със скъпи одежди и златни накити, ги отвел в двореца на сина си, а всички негови слуги отстранил така, че в двореца не останал никой от мъжете и всяка служба при царския син изпълнявали жени и девойки. Невидимо там се вселили и лукавите духове, пратени от влъхвата Тевда и започнали да разгарят у юношата плътска страст и да му внушават непотребни мисли. Блаженият Иоасаф търпял голямо изкушение и водел борба със самия себе си - особено когато една девойка, най-прекрасната от всички, подучена не само от царя, но и от бесовете, простряла над него мрежите на своята красота. Тя била дъщеря на един цар, попаднала в плен и отведена от своето отечество, паднала се като най-ценна плячка на цар Авенир. Като разчитал на нейната необикновена красота, бащата я изпратил да съблазни сина му. У нея влязъл бяс прелъстител, който я научил на мъдри думи и изкусна беседа, а заедно с това вложил в сърцето на светия юноша отначало любов без всякаква похот, стараейки се постепенно да го улови в мрежите си. И действително Иоасаф я обикнал заради нейната мъдрост и благонравие, а освен това я жалел заради това, че бидейки царска дъщеря, тя станала пленница и била лишена от своето отечество и от високото си положение. Накрая той размишлявал и за това, как би могъл да я отклони от идолопоклонството и да я направи християнка.

С такива помисли, без да усеща в себе си никаква страстна похот, той започнал беседата си с нея:

- Познай, девойко, Бога, Който живее вечно, за да не погинеш в заблуждението си. Познай Твореца и ще бъдеш блажена, сгодявайки се за Безсмъртния Жених.

Много подобни неща говорил той и ето, че нечистият дух я научил да го съблазни и да увлече невинната му душа към гибел. Девойката рекла:

- Ако ти, господарю мой, се грижиш за своето спасение и искаш да избавиш душата ми от езическите заблуждения, изпълни и ти едно мое желание и аз начаса ще се отрека от боговете на дедите си, ще се обърна към твоя Бог и ще му служа до последен дъх и следователно ти ще получиш награда за моето обръщане.

- В какво се състои твоята молба? - попитал светият юноша.

Тя, съблазнявайки го с поглед и с мелодичния си глас, отговорила:

- Стани мой съпруг и аз ще изпълня всяка твоя заповед.

- Напразно се осмеляваш - рекъл той - да се обърнеш към мен с такава молба. Макар и да желая твоето спасение, не ще се съглася да оскверня себе си.

Стараейки се да го улесни по пътя към греха, тя на свой ред казала:

- Ти сам, господарю мой, бидейки толкова мъдър, напразно говориш така и наричаш съпружеството осквернение: аз също зная християнските писания, много съм ги чела в своето отечество и много пъти съм беседвала с християни. Нима в книгите ви не е написано: “по-добре е да се женят, отколкото да се разпалват”. - Нима не са знаели брак древните патриарси, пророци и праведници, както свидетелстват за това вашите Писания? Нима Писанието не възвестява, че Петър, когото вие наричате върховен апостол, е имал жена? Кой тогава, господарю мой, те научи да наричаш брака осквернение? В действителност ти самият си отстъпил от истината на вашето учение.

- Макар в Писанието да има всичко, което ти каза - отговорил светията, - и действително, всеки е свободен, ако пожелае да встъпи свободно в брак, обаче не и онези, които са обещали на Христос да пазят девството си; а аз веднага щом приех свето кръщение, дадох обет да се представя пред Христос чист и в непорочно девство: как бих посмял да престъпя клетвата си, дадена пред Бога?

Съблазнителката му отговорила:

- Ако не ме вземеш в съпружество, изпълни поне другото мое лесно изпълнимо и нищо неструващо желание. Ако искаш да спасиш душата ми, бъди през тая нощ с мене. Ако го сториш, аз ти обещавам, че още утре ще приема християнската вяра и тогава ти ще получиш прошка за греховете си поради тая твоя грижа за моето спасение, но ще получиш и голяма награда; понеже “на небесата повече радост ще има за един каещ се грешник”, казва твоето Писание, а ако на небесата има радост заради обръщането на грешника, то не ще ли бъде голяма и наградата на онзи, който обърне грешника и стане причина за тая радост на грешника? Без съмнение е така, понеже и вашите апостоли са вършели много неща по свое усмотрение, престъпвайки по-малката Божествена заповед заради по-голямата. Не обряза ли апостол Павел Тимотей, макар че обрязването не е заповядано на християните. Обаче той не се побоял да постъпи така заради по-голямата полза в делото на проповедта. В своите книги ще намериш още много примери, подобни на този. И тъй, ако действително желаеш да спасиш моята душа, изпълни това мое нищожно желание.

Докато тя говорила това, душата на светията била смутена от противоположни мисли, започнала да се колебае между доброто и злото, твърдостта на решението му да съхрани девството си започнала да отслабва, а волята и разумът му като че се помрачили. Виждайки това сеячът на греха -

дяволът, се преизпълнил с радост и възвестил на другите бесове:

- Вижте как тази девойка иска да стори това, което се оказа невъзможно дори за нас? Затова нека именно сега нападнем юношата с особена сила, понеже не ще имаме по-удобно време да изпълним желанието и заповедта на онзи, който ни изпрати.

Възкликвайки това, нечистият заедно със своите слуги дръзко се устремил към Христовия воин и довел в разстройство всички негови душевни сили, запалвайки у него нечиста любов към девойката и силна похот. Тогава светията, удряйки се в гърдите и от все сърце въздишал към Бога, побързал да прибегне към молитвата и проливайки изобилни сълзи, извикал към оня, който можел да го спаси от вълненията и бурите, и казал:

“На Тебе, Господи, се уповавам, да се не посрамя навеки… “да не тържествуват над мене враговете ми,понеже се уповавам на Твоето владичество, но бъди моя защита в този час и насочи пътищата ми според Твоята воля, за прослава на светото и страшно Твое име чрез мене, Твоя раб”.

Дълго се молил светията, проливайки сълзи и правейки многобройни поклони и накрая паднал на земята и заспал. Насън видял, че е взет от някакви непознати мъже, минава през чудни места и бива доведен на някакво обширно поле, покрито с прекрасни и извънредно благоуханни цветя. Тук имало множество различни и прекрасни дървета с неизвестни и необикновени плодове, приятни на вид и пораждащи желание да ги вкуси; листата им весело шумели от лекия вятър, тихо се по-клащали и излъчвали постоянно благоухание. Под дърветата имало тронове от чисто злато, скъпоценни камъни и бисер, блестящи с необикновена светлина; там имало и дивани, покрити с различни покривала

с неизказана красота и блясък. Сред градината течал поток, чист и прекрасен, веселящ очите. Необикновените мъже повели Иоасаф през цялото поле и го въвели в град, блестящ с неизречена светлина, със стени от чисто злато и скъпоценни камъни, невиждани от никого досега, а стълбовете на стените и вратите били от цял бисер... Но кой би описал цялата красота и блясък на този град? Светлина, сияеща отгоре, изпълвала с изобилни лъчи всички улици на града и някакви крилати и светли на вид воини ходели по града и пеели сладкогласни песни, каквито никога човешко ухо не е чувало. Иоасаф чул глас:

- Ето покоя на праведните! Ето веселието на онези, които в живота си са угодили на Господа!

Мъжете, които водели Иоасаф, поискали да го изведат от града, за да го върнат обратно. Но той, пленен от видяната красота и великолепие, казал:

- Умолявам ви, не ме лишавайте от тая неизречена радост и ми позволете да живея в някой ъгъл на този град.

- Сега не можеш да останеш - му отговорили те, - макар, че заради много подвизи и усилия след време ти ще влезеш тук, ако с всички сили се стремиш към това, понеже насилници грабят Царството Небесно.

После те отново го повели през обширното поле и го въвели в тъмни места, потънали в мрак и печал и във всичко противоположни на онази светлина и радост, които Иоасаф видял преди. Там била непрогледна тъмнина, изпълнена със скръб и ужас. Там горяла огнена пещ, около която пълзели червеи, гризящи човешката плът, и стояли духовете на отмъщението. Някакви хора били жестоко горени от огъня и се чул глас:

- Ето мястото на грешниците! Ето мястото на ония, които са се осквернили със срамни дела!

После водачите на Иоасаф в неговото видение го извели от тъмнината и той веднага се пробудил и дошъл на себе си, но треперел цял и сълзи текли като ручей от очите му. И тогава цялата красота на неговата млада съблазнителка и останалите жени и девойки му се сторила по-лоша от кал и от гной. Припомняйки си своето видение, той ту бил обзет от желание да достигне светлия град, ту го обхващал страх пред вечните мъки, останал без сили, той лежал в постелята и не можел да стане.

Доложили на царя за болестта на Иоасаф. Веднага царят дошъл при сина си и започнал да разпитва за причината на болестта. Иоасаф му разказал всичко, което му било показано във видение, и добавил:

- Защо си ми поставил мрежи, желаейки да ме уловиш и да въвлечеш душата ми в гибел? Та нали, ако не ми беше помогнал Бог, душата ми едва не отиде в ада. Но колко благ е Богът Израилев, Който избави мене, грешния, от лъвови уста! В смущението на душата си аз бях заспал; но ме посети от висините Бог, Спасителят мой, и ми показа от какви блага се лишават онези, които предизвикват Неговия гняв, и какви мъки приготвят за себе си... И тъй, татко, ако ти си запушваш ушите и не искаш да ме слушаш всеки път, когато ти говоря за истинските блага, поне на мене недей да пречиш да вървя по правия път. Аз желая едно - да оставя всичко и да се отправя към пустинята, където пребивава Христовият угодник Варлаам, и да прекарам с него цялото останало време на моя живот. Ако решиш да ме задържиш насила, скоро ще ме видиш умрял от скръб и тъга и тогава не ще имаш син и вече не ще се наричаш баща.

Отново царят бил завладян от най-силна скръб и печален

тръгнал към своя дворец. Лукавите духове също изоставили непобедимия Христов воин и посрамени се върнали при Тевда, който започнал да ги укорява:

- Колко сте безсилни вие, окаяни - казвал той, - не можахте да победите един юноша!

А те, принудени от Божията сила, против волята си признали:

- Не можем да противостоим на силата Христова, не можем даже да погледнем кръстното знамение, с което юношата се огражда.

След известно време царят взел със себе си Тевда и отново дошъл при сина си. Този път Тевда беседвал с юношата, защитавайки своите богове, но не могъл да надделее над този, комуто били дадени уста и премъдрост свише - премъдрост, против която никой не може да устои. Победен и посрамен, Тевда дълго стоял занемял, без да намери какво повече да каже, и накрая, едвам опомняйки се, обърнал се към царя и рекъл:

- Царю! Дух Свети живее в твоя син; ние действително сме победени и няма какво повече да кажем... Наистина велик е християнският Бог, велика е вярата им и велики са тайнствата им!

И обръщайки се към царския син, той запитал:

- Кажи ми, осветени от Бога: ще ме приеме ли Христос, ако аз оставя злите си дела и се обърна към Него?

Свети Иоасаф започнал да говори за покаянието на грешниците и за Божията милост, която не се бави да приеме истински каещите се. Сърцето на Тевда се смекчило, той побързал да се върне в пещерата си и изгорил всички книги,

по които се занимавал с магьосничество и после последвал примера на Нахор: сподобил се със свето кръщение и заживял в покаяние.

Тъй като царят вече не знаел какво да прави със сина си, Арахия го посъветвал да раздели царството си на две половини и едната да даде на своя син.

- Ако ти решиш да мъчиш своя син - казал той, - ще станеш враг на самата природа и ще се наречеш не баща, а мъчител на собствения си син, освен това и него ще погубиш, и сам ти ще останеш без деца и ще си прибавиш още скръб. Едно ти остава да направиш: раздели наполовина твоето царство и заповядай на сина си да царува в определената за него част. Като бъде зает с житейски грижи, той малко по малко ще започне да свиква с живота, който ние живеем, и всичко ще стане както ние желаем, понеже навиците, вкоренили се в душата, се изменят не толкова с насилие, колкото с вяра. Дори ако той си остане верен на християнството, то за теб ще бъде все пак някаква утеха това, че не си бездетен и че синът ти е цар. Приемайки съвета на Арахия, царят тъй и сторил: разделил царството наполовина и над едната му част поставил за цар Иоасаф.

Макар и да не бил помислял за царска власт, а желаел пустинен монашески живот, Иоасаф разсъдил, че все пак нещата отиват към по-добро, приел определената за него част от царството, а като седнал на престола, преди всичко се постарал да изкорени езическото многобожие и да разпространи вярата в Единия Истински Бог. По цялата своя земя той съборил идолите и разрушил до основи техните капища, а вместо тях строил християнски храмове и по всякакъв начин разпространявал Христовата вяра. Научавайки това, християнските епископи, презвитери и дякони излизали от планините и пустините и идвали при благочестивия цар,

който ги приемал с радост и заедно с тях се грижел за спасението на човешките души. Скоро той просветил със светлината на вярата и кръстил всички свои поданици. В същото време не преставал да се моли със сълзи на Бога за обръщането на своя баща.

И милостивият Бог не презрял неговата усърдна молитва и сълзи: Той докоснал със светлината на Своята благодат сърцето на Авенир, паднала завесата от тъмнина пред неговия ум и той видял зората на истината и познал суетността на лъжливите богове. Авенир събрал съветниците си и обявил желанието си да приеме християнската вяра. Всички похвалили това намерение, понеже всички тях, по молитвите на Иоасаф, ги "посети Изток свише". Царят незабавно пратил послание на своя син, с което го викал при себе си, за да се научи от него на вяра и благочестие. О, с каква радост и веселие се изпълнило сърцето на Иоасаф, когато видял, че сърцето на баща му се обръща към Истинския Бог! След като в продължение на много дни научил достатъчно своя баща и му преподал тайните на светата вяра, така както на него самия ги преподавал преподобният Варлаам, Иоасаф го привел към свето кръщение и сам го възприел от светия купел. Наистина ново и дивно дело! Той станал духовен баща на своя баща и за родилия го в плът станал посредник на неговото духовно възраждане. След царя свето кръщение приели неговите велможи, воини, роби, накратко - цялата индийска земя. И тогава настанала голяма радост на земята и на небесата: на земята верните се радвали на обръщането на неверните, а на небесата - ангелите, заради безброя каещи се грешници.

След кръщението си Авенир предал цялата царска власт на сина си, а сам той заживял уединено в безмълвие и посипвайки главата си с пепел, се съкрушавал заради греховете си. Така живял в продължение на четири години и като получил от Бога прошка за греховете си, починал в мир.

На четиридесетия ден след кончината му Иоасаф, извършвайки помен за него, свикал всичките си велможи, съветници, военачалници и други важни длъжностни лица и обявил своята тайна, именно, че желае да остави земното царство и всичко, което е в света, да се отдалечи в пустинята и да живее като монах. Всички били опечалени и проливали сълзи, понеже много го обичали за неговата кротост, смирение и благотворителност. Вместо себе си той искал да постави за цар един от своите велможи - Варахия, който отдавна бил християнин, - същият, който помагал на мнимия Варлаам в спора за вярата против всички езически мъдреци. Иоасаф знаел, че Варахия стои твърдо във вярата и има голяма любов към Христа.

Но Варахия се отказал от царството, като казвал:

- Царю, обичай ближния като самия себе си. Ако да царуваш е добре - царувай сам. Ако ли не - то защо даваш царството на мен? Защо ми възлагаш товар, от който сам бягаш?

Тогава всички настойчиво и със сълзи започнали да умоляват свети Иоасаф да не ги напуска. Но през нощта той написал писмо до целия съвет и до всички началници, в което ги поверявал на Бога, и им заповядвал да не поставят за цар никого другиго освен Варахия, и като оставил писмото в своята спалня, сам излязъл тайно и бързо, се отправил към пустинята. На сутринта се разнесъл слухът за неговото заминаване. Народът се смутил и изпаднал в печал. Мнозина ридаели. Накрая всички жители на столицата се спуснали да го търсят и го открили в един пресъхнал ручей да се моли с вдигнати към небето ръце. Те го наобиколили, паднали пред него и с ридания го умолявали да се завърне в двореца и да не ги изоставя повече. Принуден от тия молби, Иоасаф се върнал, но скоро отново свикал всички и им казал:

- Напразно ме задържате, като се противите на волята

Господня.

После той клетвено потвърдил своите думи, така че от тази минута той вече и един ден не би могъл да остане цар. На Варахия, против желанието му, той възложил своя венец, накарал го да седне на престола и му дал необходимите наставления относно задълженията на царя. Самият той се простил с народа, излязъл от двореца и града, бързайки към пустинята. Целият народ заедно с Варахия и всички сановници, убеждавайки се, че Иоасаф е непреклонен в намерението си да остави царството, като не могли да го задържат с молби и без да смеят да го върнат от пътя му насила, вървели с плач след него и го изпратили далеч. Той ги умолявал да не го огорчават и да го оставят сам, но някои от тях все пак го следвали отдалеч с ридания, докато слънцето залязло и нощта скрила от погледа им любимия владетел и вече не можели да се виждат един друг.

Така Варахия приел скиптъра на Индийското царство, а Иоасаф от всичко се отрече и всичко счете за смет, за да придобие Христа. През първата нощ на своя път той влязъл в жилището на един бедняк и му дал своите одежди, сам той тръгнал за подвига на пустинния живот облечен във власеницата, която някога му дал Варлаам. При това нямал със себе си нито хляб, нито каквато и да е храна, нито вода: цялата си надежда възложил на Божия Промисъл и горял с пламенна любов към своя Господ. Достигнал пустинята, вдигнал очи към Христос и възкликнал:

- Нека очите ми да не видят вече благата на този свят и нека сърцето ми да не се услажда повече от нищо, освен единствено от Теб, упование мое! Насочвай пътя ми и ме заведи при Твоя угодник Варлаам! Покажи ми виновника за моето спасение и нека ме научи на пустиннически живот този, който ме научи да познавам Тебе, Господи!

Две години ходил свети Иоасаф сам из пустинята, търсейки Варлаам. Хранел се с тревите, растящи там, и често търпял глад, понеже липсвала дори трева, толкова почвата на онази пустиня била суха и неплодородна. Понесъл много напасти от дявола, който го нападал, ту смущавайки ума му с различни помисли, ту плашейки го с привидения; понякога му се явявал черен и скърцащ със зъби, понякога се хвърлял срещу него с меч в ръка, като че желаел да го умъртви, или приемал вид на различни зверове, змии, скорпиони. Но мъжественият и непобедим Христов воин побеждавал всички тези видения и ги прогонвал с меча на молитвата и с оръжието на кръста.

Като изминала втората година, свети Иоасаф намерил в Сенаридската пустиня пещера и в нея монах, който се спасявал в безмълвие, и от него узнал къде се намира Варлаам. Радостен, той бързо тръгнал по посочената му пътека, достигнал Варлаамовата пещера, застанал на входа, открехнал вратата и рекъл:

- Благослови, отче, благослови!

Варлаам чул гласа, излязъл от пещерата и по вдъхновение свише познал Иоасаф, макар че бил тъй променен на външен вид, почернял от слънчевия зной, обраснал с косми, със съсухрено лице и дълбоко хлътнали очи. Старецът застанал с лице на изток и възнесъл благодарствена молитва към Бога, а после те с любов се прегърнали и се целунали със света целувка, умивайки лицата си с топли сълзи на радост. После седнали да беседват, пръв започнал Варлаам. Той казал:

- Добре направи, че дойде, чедо мое, чедо Божие и наследник на Небесното Царство! Да ти даде Господ вместо временни - вечни блага, вместо тленните - нетленни. Но моля те, възлюбени, кажи ми: как дойде тук? Какво се случи след моето заминаване? Позна ли твоят баща Бога, или все още си остава в предишното заблуждение?

Иоасаф му разказал поред всичко, което се случило, след като Варлаам си тръгнал, и какво сторил Господ със Своята всесилна помощ. Старецът го изслушал, много се радвал и удивлявал и накрая казал:

- Слава Тебе, Христе Боже, че Си благоволил семето на Твоето слово, посято от мен в душата на Твоя раб Иоасаф, тъй да израсне и да се превърне в стократен плод.

Започнало да се свечерява и след като изрекли обичайните молитви, те накрая си спомнили за храна. И ето, че Варлаам устроил трапеза, богата с душеспасителна беседа, пълна с духовен хляб, но оскъдна на телесна храна, тя се състояла само от сурови плодове, малко фурми и вода от близкия извор. Подкрепили се с такава трапеза и поблагодарили на Бога, Който със щедрата Си ръка насища всяко живо същество по Своето благоволение. После те извършили нощните си молитви и отново започнали душеспасителна беседа и беседвали през цялата нощ до времето на утринното пеене.

Такъв удивителен равноангелски живот водили Варлаам и Иоасаф заедно в продължение на много години. Накрая преподобният Варлаам почувствал приближаването на своята кончина, повикал своя духовен син Иоасаф, когото възродил за нов живот, и му казал:

- Сине мой, отдавна желаех да те видя преди своята кончина и когато веднъж се молих за тебе, яви ми се нашият Господ Иисус Христос и обеща да те доведе при мен. Сега Господ изпълни моето желание: аз те виждам отречен от света и от всичко светско и съединил се с Христос. И тъй като времето на моята кончина вече наближи, предай тялото ми на земята, върни праха на прахта, а ти остани на това място, продължавай духовния подвиг и си спомняй за мен, грешния.

Като слушал тези думи, Иоасаф горчиво ридаел заради

разлъката с преподобния и старецът едва го утешил с духовна беседа, а после го изпратил при някои братя, които живеели в същата пустиня, и му заповядал да донесе всичко необходимо за извършването на Божествена литургия. Той побързал да отиде, взел каквото било необходимо и бързо се завърнал обратно. Варлаам отслужим Божествена литургия и двамата се причастили със Светите Тайни. После преподобният дълго беседвал с ученика си за душеполезни неща и с умиление се молил на Бога за себе си и за своя ученик. След молитвата старецът бащински прегърнал Иоасаф, за последен път го целунал и го благословил, направил на себе си кръстно знамение и легнал на своя одър. Тогава лицето му просияло, станало светло и радостно, като че при него дошли скъпи приятели; той се преставил в Господа след като живял 70 години в пустинята, а на възраст бил на около 100 години.

Свети Иоасаф проливал над него изобилни сълзи и цял ден и цяла нощ пял над него псалми. На сутринта изкопал гроб край пещерата и погребал тялото на честния старец. После седнал при гроба и горчиво плакал, докато съвсем не изнемогнал, и заспал. В съня си той отново видял онези чудни мъже, които някога съзрял по време на своето изкушение: те дошли при него, взели го и отново го повели през голямото поле, което вече бил виждал и в сияещия град. Когато влизал през градските врати, срещнали го ангели Божии, които носели два венеца с неописуема красота.

Иоасаф попитал:

- Чии са тези блестящи венци?

- И двата са твои - отвърнали му ангелите, - за това, че ти спаси много души и за това, че остави заради Бога земното царство и се посвети на монашески живот; но един от тях трябва да бъде за твоя баща за това, че с твоя помощ той остави пътя, водещ към гибел, чистосърдечно и усърдно се

разкая и се примири с Господа.

- Но как е възможно - възразил Иоасаф, - моят баща само за своето разкаяние да получи награда еднакво с мен, който понесох такива трудове?

Едва изрекъл това, той видял Варлаам, който му говорел:

- Не ти ли казвах някога, Иоасаф, че когато забогатееш, ще станеш скъперник и свидлив? Защо сега не искаш твоят баща да има чест, равна на твоята? Не следва ли обратно, да се радваш с цялата си душа, че молитвите ти за него са чути?

Свети Иоасаф казал на Варлаам, както имал обичай да говори с него още приживе: “Прости, отче, прости”, и продължил:

- Кажи ми, къде живееш ти самият?

- Аз получих светла обител в този прекрасен и голям град - отговорил Варлаам.

Иоасаф започнал да умолявя Варлаам да го вземе със себе си в своята обител и с любов да го приеме като гост. Варлаам отговорил:

- Още не е настанало време зе теб, който носиш телесно бреме да бъдеш тук. Но ако мъжествено пребъдеш докрай в монашески подвизи, както съм ти заповядал, скоро ще дойдеш и ще се удостоиш постоянно да живееш тук, с тази слава и тези радости, и вечно ще бъдеш заедно с мен.

Пробудил се с душа, все още изпълнена с видяната светлина и неизказана слава, светият прославил Владетеля на всичко, възнасяйки вдъхновена и благодарствена песен.

На мястото, където съжителствал с преподобни Варлаам, свети Иоасаф живял до самата си кончина. Той оставил

земното царство на 25-годишна възраст и приел подвига на постничество, и след като се подвизавал в пустинята 35 години, се представил в Господа.

Един свят пустинник, който живеел недалеч, узнал по вдъхновение за скорошната кончина на свети Иоасаф, дошъл при него в същия час, когато той починал, възпял със сълзи на любов над честното му тяло обичайните надгробни песнопения и го положил заедно с мощите на преподобния Варлаам, за да почиват неразделно на едно място телата на ония, които били неразделни по дух. След погребението на свети Иоасаф пустинникът получил откровение от Бога, заповед да отиде в Индийското царство и да извести цар Варахия за кончината на светията. Щом чул тая вест, царят заедно с множество народ се отправил в пустинята, стигнал при пещерата на преподобните отци, отворил гроба им и намерил мощите на светите Варлаам и Иоасаф нетленни и от тях се разнасяло голямо благоухание. Варахия взел светите мощи, с чест ги пренесъл от пустинята в своето отечество и ги положил в църква, построена от свети Иоасаф, славейки Бога в Троица, на Когото и от нас да бъде чест и поклонение сега, винаги и във вечни векове. Амин.

Тропарь преподобному Иоасафу, царевичу Индийскому

глас 4

От духо́внаго наста́вника научи́вся,/ царю́ Иоаса́фе, Бо́га позна́ти,/ Креще́нием же просвети́вся,/ лю́ди к ве́ре обрати́л еси́,/ и отцу́ твоему́ от купе́ли прие́мник быв,/ ца́рство оста́вив, пусты́ню дости́гл еси́,/ и в ней трудолю́бне подвиза́лся еси́. / Моли́ Христа́ Бо́га со учи́телем твои́м Варлаа́мом,// спасти́ся душа́м на́шим.

(Научил се от духовния си наставник да познаваш Бога, царю Иоасафе, си се просветил с кръщение, обърнал си

хората към вярата, на своя баща си бил приемник в купела, и оставил царството си, достигнал пустинята, и в нея трудолюбиво си се подвизавал: моли Христа Бога с твоя учител Варлаам да се спасят душите ни.)

Ин тропарь преподобному Иоасафу, царевичу Индийскому

глас 4

Из чре́ва ма́терня/ прекра́сное всели́ние бысть Свята́го Ду́ха,/ пресла́вне Иоаса́фе,/ и от блаже́ннаго Варлаа́ма безце́нный би́сер, Христа́,/ в се́рдце свое́м прия́л еси́,/ и Боже́ственным Креще́нием Индию просвети́л еси́,/ оте́ческое же нече́стие испра́вль,/ приведе́ его́ от тьмы ко све́ту Богоразу́мия/ и, оста́вив тле́нное на земли́ ца́рство,/ пусты́ню дости́г и своего́ учи́теля,/ те́мже на Небесе́х от Живонача́льныя Тро́ицы/ венце́м ца́рским венча́ся,// моли́ о нас, чту́щих честну́ю твою́ па́мять.

Тропарь преподобному Варлааму Индийскому

глас 8

Слез твои́х исто́чники пусты́ни безпло́дное возде́лал еси́,/ и и́же из глубины́ воздыха́ньми во сто трудо́в уплодоноси́л еси́,/ и был еси́ свети́льник всели́нныя, сия́я чудесы́, Варлаа́ме о́тче наш,// моли́ Христа́ Бо́га спасти́ся душа́м на́шим.

Кондак преподобному Иоасафу, царевичу Индийскому

глас 8

Ве́дый твое́ из младе́нства благо́е изволе́ние, Иоаса́фе, еди́н сердцеве́дец Бог,/ и от ца́рствия земна́го в мона́шеское пребыва́ние приведы́й тя,/ вели́кому Варлаа́му после́довати сподо́би. / С ни́мже и ны́не го́рний Иерусали́м всесве́тлый оте́чество име́я,/ жела́емыя добро́ты красно́ наслажда́яся

Святы́я Тро́ицы,/ мо́лим тя, ца́рская красото́,// помина́й нас, ве́рою чту́щия тя.

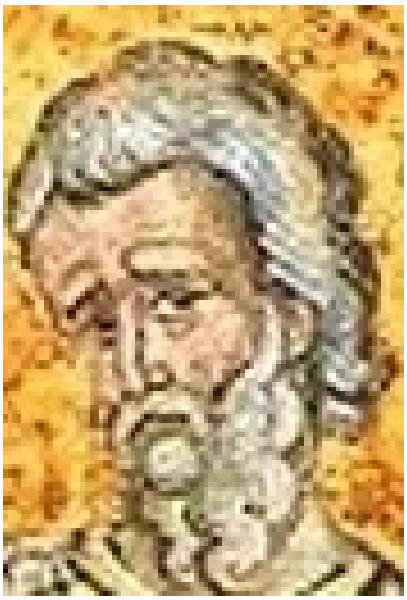
(Единият Сърцеведец Бог, знаещ твоето добро изволение от младини, привел те от земното царство в монашеско пребиваване, те сподоби да последваш великия Варлаам. С него и сега, имащ всесветлия Горен Иерусалим за отечество, красиво наслаждаващ се на желаните добрини на Светата Троица, те молим, царствена красота, поменавай нас, с вяра почитащите те.)

Ин кондак преподобному Иоасафу, царевичу Индийскому

глас 8

Ве́дый твое́ из младе́нства благо́е изволе́ние, Иоаса́фе,/ еди́н сердцеве́дец Бог,/ и́бо от ца́рствия земна́го во и́ноческое пребыва́ние приведы́й тя,/ и вели́кому Варлаа́му восле́довати сподо́би тя,/ и со А́нгелы с ним в Неизрече́нном Све́те водвори́ся;/ с ни́мже Святе́й Тро́ице предстоя́,/ мо́лим тя, ца́рское красото́,// помина́й нас, ве́рою пра́зднующих па́мять твою́.

Страдание на светия мъченик Варлаам († ок. 304 г.)

Свети мъченик Варлаам. Фрагмент от стара стенопис в Света Гора-Атон

Светият мъченик Варлаам бил родом от Антиохия Сирийска. В преклонна възраст той бил хванат заради това, че изповядвал името на Иисуса Христа, и бил доведен на съд пред езическия княз. Започнали да го принуждават да принесе жертва на идолите. Когато отказал да стори това, го подложили на люти мъчения за Христа Господа: първо жестоко го били с волски жили, а после го стъргали с железни куки. След това езичниците повели светия мъченик към идолския храм и там по заповед на мъчителя протегнали ръката му над жертвеника, поставили на нея горещи въглени с тамян, за да покади жертвеника на техните скверни богове. Мъчителите смятали, че от нетърпимата болка мъченикът ще хвърли горящите въглени с тамяна пред идолите. И ако сторел това, щели да му кажат:

- Ето, ти вече принесе жертва на нашите богове.

Но езичниците не постигнали онова, което желаели. Христовият мъченик стоял непоколебим като стълб, държейки в ръката си горящия огън, и бил по-крепък от мед и желязо,

понеже държал огъня в ръка, докато пръстите му не изгорели и не паднали заедно с огъня на земята. Въпреки това той не помръднал ръката си и не оставил на олтара пред идолите въгленитe с тамяна. Като се явил тъй мъжествен и непобедим страдалец и воин Христов, свети Варлаам при доблестно изповедание предал душата си на Господа.

Тропарь мученику Варлааму Антиохийцу

глас 4

Му́ченик Твой, Го́споди, Варлаа́м/ во страда́нии свое́м вене́ц прия́т нетле́нный от Тебе́, Бо́га на́шего,/ име́яй бо кре́пость Твою́,/ мучи́телей низложи́,/ сокруши́ и де́монов немощны́я де́рзости. / Того́ моли́твами// спаси́ ду́ши на́ша.

Кондак мученику Варлааму Антиохийцу

глас 4

Яви́лся еси́, преудивле́н кре́постию всесожже́ния,/ лива́н благово́нен, себе́ прине́сл еси́ же́ртву Христу́,/ и, вене́ц по́чести прии́м, Варлаа́ме,// при́сно моли́ за ны, страда́льче.

(Явил си се преудивителен по сила и си принесъл себе си като благовонен тамян в жертва на Христа, и приел венеца на почестите, Варлааме, моли винаги за нас, страдалче.)

В памет на светия мъченик Аза и на 150 воини с него

(† 284-305 гг.)

Светият мъченик Аза бил воин в Исаврия при цар Диоклетиан. По-късно, пожелал да бъде воин не на земния цар, а на Небесния, той оставил воинското звание и се отдалечил в пустинята. Тук извършил многобройни чудеса и

изцерявал болни. Като ревностен последовател на Христа бил хванат и изправен на съд пред управителя на Исаврийската област Аквилин. Докато воините го водели към съда, свети Аза ги поучавал във вярата Христова - и воините повярвали, след като светията извършил чудо пред тях. Тъй като съпровождащите мъченика воини силно пожелали свето кръщение, Аза се обърнал с молитва към Бога, и по молитвата на светията изтекла вода. Въпреки това воините, научени от светията, който им внушил, че те са длъжни да се подчиняват на държавните власти, довели Аза на съд при управителя и заедно с него заявили за себе си, че са християни. Тогава управителят Аквилин, за да уплаши останалите, заповядал да подложат мъченика на жестоки изтезания, да разкъсват тялото му с железни нокти, и накрая го привързали към колело, на което го въртели. Но той с Божия помощ си оставал невредим. Като гледали това, жената на управителя и нейната дъщеря повярвали в Христа и изповядали своята вяра. Управителят така се разгневил, че веднага заповядал да обезглавят жената и дъщерята, а заедно с тях и всички повярвали воини, които били на брой 150 души.

След това свети Аза бил подложен на нови мъчения и накрая бил посечен с меч.

В памет на светия мъченик Илиодор († ок. 273 г.)

През царуването на Аврелиан в памфилийския град Магида, където управлявал Аеций, безстрашно проповядвал Христа един благочестив човек на име Илиодор. Заради проповедта си той бил хванат и заведен при управителя, там бил обвинен в разпространяване на преследваното учение. Завели светията на съд.

По време на разпита управителят Аеций дълго убеждавал Илиодор да се отрече от Христа и да принесе жертва на идолите. Но светецът мъжествено и непоколебимо изповядвал Христос като Бог. Управителят заповядал да повесят Илиодор и да стържат тялото му с железни нокти. По време на мъченията светият възкликнал със силен глас:

- Господи, Иисусе Христе, помогни ми!

Веднага се чул глас от небето:

- Не бой се! Аз съм с теб!

Този глас чули палачите, при това те видели и четири ангела. Видението тъй подействало върху тях, че те повярвали в нашия Господ Иисус Христос и започнали да изобличават управителя. Разгневен, веднага заповядал да бъдат хвърлени в морето. После наредил да нагорещят меден вол и да поставят в него мъченика. Когато Илиодор бил хвърлен там, по неговите молитви волът веднага изстинал, а в него светията възпявал благодарствена песен към Бога.

Узнал за това, управителят бил удивен, а като дошъл при медния вол, се убедил, че волът мигновено е изстинал. Той се обърнал към светията и казал:

- Нечестивецо, твоите вълшебства превъзмогнаха дори огъня!

Светията отвърнал:

- Не вълшебства сториха това, но помощта на Христос.

Като казал това, светията помолил своя мъчител да му остави три дни срок, за да обмисли какво да прави.

Той бил освободен и тайно се отправил към идолското капище, там застанал и започнал да се моли. Тогава по

неговите молитви станало земетресение, при което идолите паднали и се разбили. Узнал за това, управителят заповядал отново да доведат на съд свети Илиодор и изпълнен с гняв, заповядал да го повесят и в главата му да забият нажежени гвоздеи. Изпитвайки страшна болка, светецът призвал на помощ Бога и начаса страданията му се облекчили. Тогава управителят заповядал да го оковат с тежки железни окови и да го откарат при управителя на съседен град. Когато свети Илиодор бил доведен при него, той дълго бил увещаван да принесе жертва на идолите. Като се убедил в неговата непоколебимост, вторият управител заповядал да вложат ръцете и краката му в четири разцепени дъски и да го хвърлят в нагорещен котел. Като стоял в котела, светият се молел и заедно с това призовавал стоящите отпред да влязат при него, говорейки, че това не ще им причини вреда. И мнозина от свидетелите на това повярвали в нашия Господ Иисус Христос.

- Наистина велик е християнският Бог - казвали те.

Управителят видял, че мнозина повярвали в Илиодоровия Бог и като се боял, да не би те да скрият светия мъченик, заповядал да го откарат в Магида. Воините го взели и тръгнали с него. Пристигнали в Магида и отново го довели на съд. Управителят го подложил отново на мъчения, после заповядал да го повесят, да стържат тялото му и накрая да му отсекат главата. Когато повлекли Илиодор извън града, светият мъченик направил знак с ръка към влачещите го да спрат, и когато изпълнили молбата му, той се помолил, след което бил посечен.

ЧЕТИ-МИНЕИТЕ

Слово на свети Василий Велики за светия

мъченик Варлаам Антиохийски

В стари времена смъртта на светиите се чествала със сълзи и ридания. Когато Иаков умря, "Иосиф плака над него"; дълго оплакваха иудеите Моисея след неговата кончина; и Самуил почетоха с много сълзи.

А днес се радваме при кончината на преподобните, понеже критериите за скръб се измениха след победата на кръста. Вече не плачем, когато съпровождаме смъртта на нашите светии, но с въодушевление и ликуване празнуваме при техните гробове; защото смъртта за праведниците е сън, по-точно - преход към по-добрия живот. Затова се радват мъчениците, когато ги убиват; желанието за най-блажения живот унищожава страданията при мъченичеството. Мъченикът не гледа опасността, а очакващите го венци; не се ужасява от ударите, но се стреми към наградата; не вижда мъчителите, бичуващи го на земята, но си представя ангелите, приветстващи го от небето; за него са важни не краткотрайните опасности, а вечните въздаяния. И у нас мъчениците вече жънат светлия залог на славата, понеже, огласяни от всички с възторжени хваления, дори от гробовете те улавят в мрежата си хиляден народ.

Точно това се изпълни днес над мъжествения Варлаам. Прозвуча бойната тръба на мъченика и, както виждате, събра воините на благочестието. И както обеща Владиката на верните: "който вярва в Мене, и да умре, ще оживее", тъй мъжественият Варлаам умря, и свиква в наши дни тържествени събрания; погълнат е от гроба и кани на пиршество.

Сега е благоприятно време да възкликнем: "Де е мъдрецът? Де е книжовникът? Де е разисквачът на тоя век?" Днес имаме непобедим учител по благочестие - селянина, когото

мъчителят повлякъл като лесна плячка, но в когото след изпитанията познал непобедимия воин; присмивал се над него заради неправилната му реч, а той го ужасил с ангелско мъжество: понеже нравите му не били огрубели заедно с оръдието на говора и умът му не съдържал недостатъците, които открили в думите му. Но той станал втори Павел, казвайки заедно с апостола: "ако и да съм прост в речта, в знанието не съм". Бичуващите го мъчители се вцепенявали от умора, а мъченикът се оказвал с обновени сили; ръцете на онези, които го стъргали, се уморявали, но разсъдъкът на страдалеца не се прекланял; бичовете разкъсвали стройно сплетените жили, но целостта на вярата ставала още по-ненакърнима; изчезнала плътта от изранените хълбоци, но цъфтяло любомъдрието на разума; голяма част от плътта му била умъртвена, но мъченикът бил бодър, като че още не бил започнал подвизите си.

Когато любовта към благочестието заживява в душата на човека, всички видове ругателства за нея са смешни, и всички, които я измъчват заради любимия предмет, ще носят радост вместо скръб. Свидетел ми е любовта на апостолите, която някога правела приятни за тях бичовете на иудеите. Понеже е казано: "А те излязоха из синедриона радостни, че са се удостоили да понесат безчестие за името на Господа Иисуса".

Такъв е и воинът, когото днес прославяме. Мъченията той приемал като веселие, бичуван, си мислел, че хвърлят върху него рози; телесно наранен, се пазел единствено от нечестието като от стрели, а гнева на съдията считал като сянка от дим; смеел се над свирепите заповеди на въоръжените мъже; ликувал при вида на опасностите като при вида на венци; развеселявал се от побоите като от почести; в най-жестоките мъчения се радвал, като че приемайки най-блестящите награди; презирал изваденитe мечове; приемал върху себе си ръцете на мъчителите с усещането, че са по-

меки от восък; целувал дървото на наказанието като спасително дърво в морето; наслаждавал се на тъмната килия като от разнообразие на цветове. Десницата му била по-силна от огъня, който враговете употребили срещу него като последно средство. Понеже, като сложили огън върху жертвеника за възлияние на демоните, довели и поставили пред него мъченика и заповядвайки му да държи дясната си ръка простряна над жертвеника, я употребили вместо меден олтар, с хитра умисъл поставили в нея горящ тамян. Те се надявали, че ръката, победена от силата на огъня, скоро по необходимост ще пусне тамяна върху жертвеника.

Уви, колко хитро измислена съблазън на нечестивите! “Понеже - казвали те - хиляди рани не поколебаха волята му, да поколебаем с пламъка поне ръката на упорития борец. Понеже с разнообразни средства не потресохме душата му, то да приведем в потресение поне десницата му чрез действието на огъня”. Обаче тия жалки хора се излъгали в своите очаквания. Макар пламъкът да изгарял ръката, тя продължавала да държи в себе си пламъка, все едно, че бил пепел. Не обърнала гръб, подобно на беглец към враждуващия огън; но неизменно се държала, доблестно борейки се с пламъка, и дала на мъченика случай да каже с думите на Пророка: Благословен Господ Бог мой, Който учи ръцете ми на опълчение, пръстите ми на битка. Огънят встъпил в битка с ръката и поражението се оказало на страната на огъня. Продължила борбата между пламъка и ръката на мъченика и десницата удържала небивала победа; макар пламъкът да прониквал през ръката, тя си оставала простряна за борба. Наистина, това е ръка, превъзхождаща в упорството си огъня! Ръка, която не се е учила да отстъпва на огъня! Огън, научен сега на поражение от ръката! Желязото отстъпва пред огъня, смекчено от неговата горещина. Медта не се противи на неговото могъщество. Но преодоляващата всичко сила на

огъня, изгаряйки простряната ръка на мъченика, не я поколебала! С право мъченикът би могъл да възкликне към Господа: "Ти ме държиш за десницата; Ти ме ръководиш с Твоя съвет и после ще ме приемеш в слава".

Как да те нарека, доблестни войниче Христов? Дали изваяние? Но много бих унизил твоето търпение. Огънят размеква изваянието, а твоята дясна ръка не убеди дори да трепне. Дали железен? Но намирам, че и този образ е много по-ниско от твоето мъжество. Ти сам убеди пламъка да не стори насилие над ръката; ти сам имаше ръката си за олтар. Ти сам с пламенееща десница поразяваше лицата на демоните, някога с превърнатата си във въглен ръка порази главите им, а днес с изпепелената си десница потъпкваш и ослепяваш техните пълчища.

Но защо ли с детския си говор унижавам доблесния подвижник? Да предоставим да му песнословят ония, чийто език е много по-уверен; да призовем към това най-звучните тръби на учителите. Изправете се пред мен, славни житиописци на подвижническите геройства! Допълнете чрез своето изкуство това непълно изображение на военачалника! С цветовете на вашата мъдрост обагрете неясно представения от мен венценосец! Бих искал да бъда победен от вашето живописание на доблестните дела на мъченика. Бих се радвал да призная над себе си и днес подобна победа на вашата мощ. Ще погледна тази по-точно изобразена от вас борба на ръката с огъня. Ще видя този борец, изобразен по-живо на вашата картина. Да плачат демоните и днес поразявани във вас чрез доблестта на мъченика! Отново да им бъде показана горената и побеждаваща ръка! Да бъде изобразен на картината и подвигоположникът в борбите, Христос, Комуто слава во веки веков! Амин.

Слово на свети Иоан Златоуст за светия мъченик

Варлаам Антиохийски

1. На този свещен празник и тържество ни призова блаженият Варлаам не заради желанието ни да го прославяме, а за да му подражаваме, не за да бъдем слушатели на похвалите, но за да бъдем подражатели на неговите подвизи. В житейските дела хората, достигнали висока власт, никога не биха поискали да видят други да споделят тяхната чест, понеже там злобата и завистта нарушават любовта. В духовните дела обаче не е тъй, а съвършено различно: мъчениците тогава именно чувстват своята чест, когато виждат подобни на себе си раби, достигнали участие в техните блага. Така че, който иска да хвали мъчениците, нека да им подражава, който желае да възнесе похвала на подвижниците на благочестието, нека подражава на трудовете им - това ще достави на мъчениците радост не по-малко от собствената им доблест. А за да се убедиш, че те действително чувстват по особен начин собствените блага, когато ни виждат в безопасност и го считат като най-голяма чест за себе си, чуй Павел, който казва: "ние сме живи сега, когато вие стоите в Господа. Преди него Моисей говорил на Бога: прости им техния грях; ако ли не, изличи и мене из книгата Си, в която си ме записал"; аз не чувствам, казва той, високата си чест, поради техните нещастия. Обществото на верните е едно тяло: каква е ползата главата да бъде увенчана, когато нозете се подлагат на мъчение?

А как е възможно, ще кажеш, да подражаваме сега на мъчениците? Днес не е време на гонение. Зная го и аз; не е време на гонение, но е време за мъченичество. Не е време на такива подвизи, но е време за венци; хората не ни преследват, но ни преследват бесове; не ни гони мъчител, но ни гони дявол, който е по-лош от всички мъчители; ти не виждаш пред себе си въглени, но виждаш разпаления пламък на похотта. Те са потъпкали въглени, а ти потъпкай огъня на естеството; те се

борили със зверове, а ти обуздай гнева, този див и неукротим звяр; те устояли на непоносимите мъчения, а ти преодолявай непристойните и порочни помисли, изобилстващи в твоето сърце - тъй подражавай на мъчениците. "Защото нашата борба не е против кръв и плът, а против началствата, против властите, против светоуправниците на тъмнината от тоя век, против поднебесните духове на злобата". Похотта на естеството е огън, неугасим и постоянен, неистов като бясно куче. Макар ти хиляди пъти да го прогонваш, той ще те напада хиляди пъти и не ще престане. Жестоко парят въглените, но пламъкът на похотта е още по-лош. И в тая война никога няма примирие, няма почивка в настоящия живот, но борбата е постоянна, за да е светъл венецът. Затова и Павел ни въоръжава, понеже винаги е време на война и врагът винаги бодърства. Искаш да узнаеш как похотта изгаря също като огън? Чуй Соломон, който говори: "Може ли някой да ходи по живи въглени, без да опари нозете си? Това същото бива и с оногова, който влиза при жената на ближния си: който се допре до нея, няма да остане без вина". Виждаш ли, че похотта по своето естество съперничи с естеството на огъня? Както е невъзможно да не се изгори оня, който се докосва до огъня, тъй погледът към красиви лица по-бързо от огън обхваща невъздържаната душа. Каквото е горивото за огъня, това е телесната красота за очите на похотливи хора. Затова не следва да се дава на огъня на похотта храна - външно съзерцание, но всячески да го покриваме и да го погасяваме с благочестиви мисли, да обуздаваме разпространението на пламъка и да не позволяваме да съкрушава твърдостта на духа ни. И всяко удоволствие по време на преобладаване на страстите изгаря душата по-силно от огън, освен ако някой мъжествено, с търпение и вяра не противодейства на всяка страст, подобно на това, как блаженият и доблестен Христов подвижник Варлаам постъпил със своята ръка. Той държал в дясната си ръка горящ огън и не се поддал на болката, но

останал по-безстрастен и от статуите. Или по-точно, макар да изпитвал болка и да страдал, понеже имал тяло, а не желязо - страдайки, показал в смъртното си тяло любомъдрието на безплътните сили.

2. Но за да бъде тази история по-ясна, по-нататък ще разкажа за неговото мъченичество, а ти обърни внимание на коварството на дявола. Едни от светиите той поставял върху скари, други хвърлял в котли, кипящи по-силно от огън, на едни стъргал хълбоците, други потопявал в морето, други давал на зверове, някои хвърлял в пещ, на едни раздробявал членовете, на други, още живи, одирал кожата, на някои под окървавените им тела подлагал въглени и искрите, попадащи в раните им, ги терзаели по-люто от звяр, за други измислял още по-тежки мъчения. Но като виждал, че всичко това останало осмяно и че страдалците го преодолявали с голяма твърдост, а за идещите след тях на същите подвизи служили като най-голям подтик към мъжество - какво прави той? Той изобретява нов вид козни, та с изненадващи и необичайни уловки да успее да низвергне душата на мъченика; тъй като вече известното и за което сме чували, дори да е непоносимо, бива пренебрегвано като известно и очаквано, а неочакваното, макар и леко, е по-трудно преодолимо. И тъй, нека има нова борба и необикновена хитрост, та новостта и изненадата да смутят подвижника и лесно да го повалят. Какво прави той? Извежда вързан светията от тъмницата. Това било част от същото коварство, да не се употребяват отначало тежките оръдия на мъчение, нито да се причинят страшни мъки, но да се започне от по-малкото. Защо ли? Затова, че ако подвижниците бъдат победени, поражението им да бъде позорно, защото не са устояли и против лекото изпитание. Ако пък преодолеят и победят, то като изчерпят силите си за по-малкото, да бъдат лесно победени при по-големите изпитания. Не искал да бъде измамен: ако аз надделея, разсъждавал той,

ще им се надсмея; ако ли не надделея, ще ги направя по-слаби в бъдеще. И така, извеждат светията от тъмницата, той излязъл като доблестен подвижник, дълго време упражнявал се на арена, и действително тъмницата била за мъченика школа за борба, там, докато беседвал насаме с Бога, той се научил от Него на всякаква борба, понеже където има такива окови, там е и Христос.

И тъй, той излязъл, закрепнал още повече поради дългото пребиваване в тъмницата. После дяволът посредством служителите на своето беззаконие го извел по средата, но не го привързал към дървото и не го обкръжил с палачи, понеже виждал, че желае това и предварително е свикнал с мисълта за това наказание. Този път използвал ново, необикновено и неочаквано оръдие: та нали във всички случаи дяволът се стреми повече с измама да повали светиите, отколкото да ги мъчи с болка. Какво било това оръдие? Заповядали на светията да простре над жертвеника отворена ръка и поставили върху нея горящи въглени и тамян, та ако той от болка обърне ръката си, те ще му го вменят за жертвоприношение и отричане (от вярата). Виждаш ли колко е коварен дяволът? Но погледни как “Той улавя мъдрите в тяхното хитруване”.Господ сторил напразни неговите козни и самото напрежение на разнообразните хитрости обърнал във въздигане и умножаване на голямата слава на мъченика. Когато врагът, употребявайки безчислени коварства, се оттегля победен, подвижникът за благочестието се явява още по-славен, както станало и този път. Блаженият Варлаам стоял, без да помръдва ръката си, като че тя била направена от желязо, всъщност, ако само бе обърнал ръката си, и това дори би било вина за мъченика.

3. Тук внимателно ме чуйте всички, за да се убедите, че ако и да беше се обърнала неговата дясна ръка, това не би било поражение. Защо ли? Защото, както съдим за ония, на които стържат ребрата или ги мъчат по някакъв друг начин, тъй

следва да съдим и тук. Ако те не издържат и принесат жертва, това е вина на тяхната слабост. Ако пък претърпят мъченията и заболеят от страданията, но не изменят на благочестието, никой не ще ги обвини за болестта им. Напротив, още повече ги хвалим и им се удивляваме, че изнемогвайки в страданията, са претърпели докрай и не са се отрекли.

Така и тук: ако блаженият Варлаам не бе понесъл изгарянето и бе обещал да принесе жертва, би бил победен. Но ако ръката му се беше обърнала, докато той самият не отстъпваше, това не е по вина на волята на мъченика. Това би станало от немощ не на волята, но поради естеството на ръката, тя би се свила от огъня, независимо от волята на мъченика. Както не осъждаме ония, на които стържат ребрата за това, че плътта им се разкъсва, или по-добре - да приведа по-близък пример: никой не ще порицае страдащите от треска и гърчове за това, че им се извиват ръцете, понеже това става не поради изнеженост, но от болезнената топлина, която изтощава влагата и неестествено свива нервите, тъй никой не би порицал и този светия, ако ръката му се беше преобърнала. Ако треската и без волята на страдащия обикновено стяга и изкривява членовете, то още повече биха могли да сторят това поставените на дясната му ръка въглени, макар той да не се поддавал. Обаче не станало така, за да се убедиш напълно, че Божията благодат придружавала и укрепявала подвижника и изправяла недостатъка на природата. Затова ръката му не изпитала свойственото за нея, но като че направена от диамант, си оставала изправена.

Кой не би се удивил, гледайки това? Кой не би потреперил? Гледали го от небето ангелите и архангелите; гледката била блестяща и наистина превишаваща човешката природа. Наистина, кой не би пожелал да види човека, който се подвизавал и не изпитвал свойственото за хората, който сам бил и жертвеникът, и жертвата, и жрецът? Затова се въздигал

двоен дим, един от горения тамян и друг от топящата се плът; и последният дим бил по-приятен от първия, последното благоухание по-добро от първото. Тук се случило същото, както и с къпината: както онази къпина горяла и не изгаряла, тъй и тук ръката горяла, но душата не изгаряла; тялото се унищожавало, но вярата не се изтощавала; плътта изнемогвала, но ревността не изнемогвала. Горящите въглени прогаряли средата на ръката и падали на земята, но мъжеството на душата не отпадало. Ръката била повредена и изчезнала - защото била от плът, а не от диамант, но душата искала още една ръка, за да покаже и на нея своето търпение.

Като храбър воин, навлязъл сред неприятелите и разбил строя на сражаващите се с него, счупил меча си от множеството непрестанни удари, търси, обръщайки се, друг меч, понеже не се е наситил да избива враговете - също тъй и душата на блажения Варлаам, загубвайки една ръка при поражението на бесовските опълчения, изисквала още една ръка, за да покаже и на нея своята ревност. Не ми казвай, че е дал само едната си ръка; представи си първо, че той би дал и главата си, дал би ребрата си, би противостоял и на огъня, и на зверовете, и на морето, пропастта, кръста, колелото и на всички, въобще някога измислени мъчения, и всичко би претърпял, ако не действително, то с намерението си. Мъчениците отиват не на определени мъчения, но се готвят за неизвестни; те не са господари над волята на мъчителите и не им назначават мерки и предели на мъченията, но излизали с решимост - да претърпят всички беди. Тъй, плътта му загивала, а волята ставала все по-ревностна, превъзхождайки с блясъка си въглените, и сияела повече от тях, понеже в него горял духовен огън, много по-ярък от естествения. Той не чувствал външния пламък, защото в него горял светлият огън на Христовата любов.

4. Нека ние, възлюбени, не само слушаме за това, но и да му

подражаваме. Казвам ви, както и отначало: нека всеки не само да се удивява на мъченика в сегашния момент, но да отведе със себе си този светия, нека да го въведе в дома си, или още по-добре - в сърцето си, чрез спомена за нашия разказ. Приеми го и постави в сърцето си мъченика с простряната ръка, приеми увенчания победител и никога не допускай да излезе от мислите ти. Затова сме ви довели при гробниците на светите мъченици, та като ги гледате, да ви вдъхновят към добродетели и да се подготвите за също такава ревност. Тъй воина го вдъхновява и мълвата за героя, но много повече видът му и неговият пример, особено когато воинът влезе в самия шатър на героя и види окървавения меч, отрязаната глава на неприятеля, висящата отгоре плячка, навсякъде лежащите копия и щитове, стрели и всякакво друго оръжие. Затова сме се събрали тук. Гробът на мъчениците е воински шатър. Ако погледнеш с очите на вярата, ще видиш тук лежащата броня на правдата, щита на вярата, шлема на спасението, обувките на благовестието, духовния меч, самата глава на дявола, захвърлена на земята. Когато при гроба на мъченика видиш бесновят да се търкаля по земята и често да хапе сам себе си, виждаш не нещо друго, а отсечената глава на лукавия. Тези оръжия и днес лежат при воините Христови; както царете погребват герои заедно с оръжието им, тъй сторил и Христос, погребал ги заедно с тяхното оръжие, та да може и преди възкресението да покаже славата и силата на Своите светии. Познай тяхното духовно всеоръжие и ще си идеш, получил най-голяма полза. Голяма е и у теб, възлюбени, войната с дявола, голяма, силна и постоянна.

И тъй, изучавай способите на борбата, за да подражаваш и на победата. Презирай богатството, парите и всеки житейски разкош. Не считай блажени забогатяващите, но облажавай мъчениците, не онези, които са в разкош, но хвърлените в огъня; не седящите на разкошна трапеза, но хвърлените в

кипящия котел, не които ежедневно влизат в баните, но хвърлените в нажежени пещи; не миришещите на благовония, но изпускащите дим и смрад от изгаряната плът. А за да се убедиш, че разкошът е зло, също както и мазането с благовонни масла, и пиянството, и неумерената употреба на вино, и разкошната трапеза, послушай какво говори пророкът: "Горко вам... които лежите на одрове от слонова кост и се обтягате на леглата си, ядете най-добри овни от стадото и телета от тлъсто пасбище, ... пиете вино от чаши, мажете се с най-добри мазила". Ако това се забранявало в Стария Завет, още повече при благодатта, където любомъдрието е повече. Това го казвам както на мъжете, тъй и на жените; попрището ни е общо - няма различие на пола в Христовия стан, едно е събранието. И жените могат да надяват броня, да се ограждат с щит и да хвърлят стрела, както по време на мъченичество, тъй и когато е необходимо голямо дръзновение. Както превъзходен стрелец, изкусно хвърляйки стрела, привежда в смут целия неприятелски строй - тъй светите мъченици и всички поборници за истината, противейки се на дяволските козни, изкусно пускат слова, подобно на стрели, летящи по въздуха, които попадат в невидимите пълчища на бесовете и обръщат в паника цялото им войнство. Същото станало и с този блажен Варлаам: с прости думи, като с летящи стрели, той обръщал в ужас вражеския стан. Да подражаваме и ние на това изкуство. Не виждате ли колко изнемощели се завръщат хората от зрелища? Причината е, че те внимателно следят което става там и се завръщат, съхранили в душите си образите на всички показани видове гримаси и движения на тялото. Колко е нелепо, че за гибел на душата си те показват такава грижа и пазят в паметта си случилото се там, а ние, които можем да се сравняваме с ангелите, ако подражаваме на мъченика, не показваме усърдие, равно на тяхното? Умолявам ви: не бъдете тъй небрежни за своето спасение, но нека всички пазим в душите си мъчениците с техните нагорещени

скари, с котлите, с другите мъчения и както живописците често почистват картина, потъмняла от дим, от сажди и от времето, тъй и ти, възлюбени, се възползвай от спомена за светите мъченици. И когато житейски грижи помрачат душата ти, очисти я чрез спомена за мъчениците. Ако носиш този спомен в душата си, не ще се удивяваш на богатство, нито ще оплакваш бедността, нито ще възхвалиш слава или власт. Съвършено нищо от човешките дела - блестящите от тях не ще считаш велики, прискръбните - непоносими, но ще стоиш по-високо от всичко това и ще имаш в постоянното съзерцание на този образ урок на добродетел. Който вижда ежедневно воини, мъжествено сражаващи се, той не ще пожелае разкош. Не ще се възхищава от изнежен и разсеян живот, но от строг, твърд и готов за подвизи живот. Та и какво общо би могло да има между пиянство и сражение, между чревоугодие и мъжество, между благовонни масла и оръжие, между войната и пиршествата? Ти си воин Христов, възлюбени: въоръжавай се, не се грижи за украшения; ти си доблестен подвижник: бъди мъжествен, не се грижи за премени. Като подражаваме на светиите, ще почетем тези герои, увенчани победители, Божиите приятели, и като изминем път, еднакъв с техния, ще се удостоим с еднакви на техните венци, с които да се сподобим всички ние, по благодатта и човеколюбието на нашия Господ Иисус Христос, прославян с Отца и Светия Дух, днес и винаги и във вечни векове. Амин.

buditeli.info © 2017